

APEK

Agencija za pošto in elektronske komunikacije Republike Slovenije
Stegne 7, p. p. 418
1001 Ljubljana
telefon: 01 583 63 00, faks: 01 511 11 01
e-naslov: info.box@apek.si, http://www.apek.si
davčna št.: 10482369

Številka: 300-108/2005-14
Datum: 7.10.2005

Osnutek ukrepa v skladu s 95. členom ZEKom

Agencija za pošto in elektronske komunikacije Republike Slovenije izdaja na podlagi 22., 23., 24., 25., 26., 27. in 117. člena Zakona o elektronskih komunikacijah (Ur. l. RS, št. 43/04 in 86/04), določb Splošnega akta o določitvi upoštevnihi trgov (Ur. l. RS, št. 77/04) ter ob uporabi določb Zakona o splošnem upravnem postopku (Ur. l. RS, št. 22/05 – uradno prečiščeno besedilo), v zvezi z Analizo upoštevnihi trga Zaključevanje klicev v posamičnih javnih telefonskih omrežjih na fiksni lokaciji (medoperaterski trg), po uradni dolžnosti, družbi Telekom Slovenije d.d., Cigaletova 15, 1000 Ljubljana, ki jo zastopa predsednik uprave Libor Vončina, naslednjo

ODLOČBO

1. Družba Telekom Slovenije d.d., Cigaletova 15, 1000 Ljubljana, ki jo zastopa predsednik uprave Libor Vončina, je na upoštevnihi trgu Zaključevanje klicev v posamičnem javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji (medoperaterski trg) operater s pomembno tržno močjo.
2. Družbi Telekom Slovenije d.d., Cigaletova 15, 100 Ljubljana, ki jo zastopa predsednik uprave Libor Vončina, se naloži obveznost dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe, v okviru katere:
 - ugoti vsem razumnim zahtevam za dostop do določenih omrežnih elementov oziroma naprav v okviru svojega javnega telefonskega omrežja na fiksni lokaciji, ki so nujno potrebni za zaključevanje klicev v tem omrežju (prva točka drugega odstavka 26. člena ZEKom),
 - zagotovi odprt operaterski dostop do tehničnih vmesnikov, protokolov ali drugih pomembnih tehnologij, ki so nujno potrebni za zaključevanje klicev v tem omrežju (peta točka drugega člena 26. člena ZEKom),
 - zagotovi operaterski dostop do sistemov za podporo obratovanju ali podobnih sistemov programske opreme, ki so potrebni za zagotovitev pravične konkurence pri izvajanju storitve zaključevanja klicev v tem omrežju (osma točka drugega odstavka 26. člena ZEKom),
 - se v dobro veri pogaja z operaterji, ki zahtevajo dostop do javnega telefonskega omrežja na fiksni lokaciji zaradi zaključevanja klicev v tem omrežju (druga točka drugega odstavka 26. člena ZEKom),
 - ne zavrne že odobrenega dostopa do javnega telefonskega omrežja na fiksni lokaciji v delu, ki je potreben zaradi zaključevanja klicev v tem omrežju (tretja točka drugega odstavka 26. člena ZEKom).

3. Družbi Telekom Slovenije d.d., Cigaletova 15, 100 Ljubljana, ki jo zastopa predsednik uprave Libor Vončina, se naloži obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja, v okviru katere:
 - zagotavlja uporabo enakovrednih pogojev zaključevanja klicev v javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji v enakovrednih okoliščinah za druge operaterje, ki zagotavljajo enakovredne storitve (prva točka drugega odstavka 24. člena ZEKom),
 - zagotavlja drugim operaterjem enako kakovostne storitve in informacije v zvezi z zaključevanjem klicev v javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji pod enakimi pogoji kot za svoje storitve ali storitve svojih hčerinskih ali partnerskih podjetij (druga točka drugega odstavka 24. člena ZEKom).
4. Družbi Telekom Slovenije d.d., Cigaletova 15, 100 Ljubljana, ki jo zastopa predsednik uprave Libor Vončina, se naloži obveznost zagotavljanja preglednosti, v okviru katere:
 - pripravi in objavi na svoji spletni strani vzorčno ponudbo za medomrežno povezovanje zaradi zaključevanja klicev v tem omrežju v 30 dneh od dokončnosti te odločbe (drugi odstavek 23. člena ZEKom).
5. Družbi Telekom Slovenije d.d., Cigaletova 15, 100 Ljubljana, ki jo zastopa predsednik uprave Libor Vončina, se naloži obveznost glede stroškovne naravnosti cen in sistema stroškovnega računovodstva, v okviru katere:
 - oblikuje stroškovne naravnane cene zaključevanja klicev v javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji, ki morajo temeljiti na tekočih stroških in metodi popolno alociranih stroškov (prvi odstavek 27. člena ZEKom),
 - do 01.03.2006 vzpostavi, za podporo stroškovni naravnosti cen, sistem stroškovnega računovodstva, ki temelji na tekočih stroških in metodi popolno alociranih stroškov ter do 31.05.2006 zagotovi revidiranje tega sistema stroškovnega računovodstva s strani pooblaščenega revizorja (peti in šesti odstavek 27. člena ZEKom),
 - objavi na svoji spletni strani najkasneje do 31.05.2006 opis vzpostavljenega sistema stroškovnega računovodstva, ki prikazuje glavne kategorije, po katerih so stroški razvrščeni v skupine in pravila, ki se uporabljajo za razporeditev stroškov skupaj s poročilom revizorja. O objavi obvesti Agencijo za pošto in elektronske komunikacije Republike Slovenije (šesti odstavek 27. člena ZEKom),
 - v skladu z vzpostavljenim sistemom stroškovnega računovodstva oblikuje in objavi cene zaključevanja klicev v javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji in pošlje Agenciji za pošto in elektronske komunikacije Republike Slovenije stroškovno dokumentacijo in podrobnejšo kalkulacijo objavljene cene, iz katere bodo razvidni vsi elementi cene, vključno s stroškovno strukturo lastne cene najkasneje do 31.09.2006 (peti odstavek 27. člena ZEKom),
 - od dokončnosti te odločbe in do oblikovanja in objave cen v skladu s četrto alinejo te točke izreka, oblikuje razumne cene za zaključevanje klicev v javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji. V skladu s tem v roku 60 dni od dokončnosti te odločbe Agenciji za pošto in elektronske komunikacije Republike Slovenije predloži utemeljitev razumnosti cen in podrobno kalkulacijo cen, iz katere bodo razvidni vsi elementi cene, vključno s stroškovno strukturo lastne cene, in podroben opis uporabljene metode kalkulacije v skladu z obrazložitvijo.
6. Družbi Telekom Slovenije d.d., Cigaletova 15, 100 Ljubljana, ki jo zastopa predsednik uprave Libor Vončina, se naloži obveznost ločitve računovodskih evidenc, v okviru katere:
 - začne z 01.03.2006 voditi ločene računovodske evidence za dejavnost povezano z zaključevanjem klicev v posamičnem javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji

ločeno od računovodskih evidenc za ostale dejavnosti (prvi odstavek 26. člen ZEKom),

- zagotovi preglednost svojih grosističnih cen (drugi odstavek 25. člena ZEKom).

7. V tem upravnem postopku niso nastali stroški postopka.

Obrazložitev:

Agencija za pošto in elektronske komunikacije Republike Slovenije (v nadaljevanju: agencija) mora v skladu s 21. členom Zakona o elektronskih komunikacijah (Ur. l. RS, št. 43/04 in 86/04, v nadaljevanju: ZEKom) v sodelovanju z organom, pristojnim za varstvo konkurence, v rednih časovnih intervalih analizirati trge, ki so določeni s Splošnim aktom o določitvi upoštevnih trgov (Ur. l. RS, št. 77/04, v nadaljevanju: Splošni akt). Agencija je v skladu s tem po uradni dolžnosti izvedla analizo upoštevne trga »Zaključevanje klicev v posamičnih javnih telefonskih omrežjih na fiksni lokaciji (medoperaterski trg)« kot je določen v deveti točki 3. člena Splošnega akta. Agencija izvaja analize upoštevnih trgov v skladu s svojimi pristojnostmi zaradi zasledovanja cilja ugotovitve ali na posameznem upoštevni trgu obstaja učinkovita konkurenca oz. ali ima operater (lahko tudi dva ali več operaterjev skupaj) na tem trgu pomembno tržno moč kot je definirana v prvem odstavku 19. člena ZEKom. Na podlagi izsledkov analize se naložijo, spremenijo, ohranijo ali razveljavijo obveznosti kot jih določa ZEKom v 23. do 30. členu.

Novi regulativni okvir na področju elektronskih komunikacij v Evropski uniji (v nadaljnjem besedilu: EU) kot tudi ZEKom predvidevata tristopenjski proces v postopku določitve operaterja s pomembno tržno močjo in naložitve obveznosti z namenom odpravljanja motenj na ne dovolj konkurenčnem trgu.

Prvi korak vsebuje določitev upoštevnih trgov na področju elektronskih komunikacij v skladu s prvim odstavkom 20. člena ZEKom. Agencija je s tem namenom sprejela Splošni akt, ki je stopil v veljavo dne 17.07.2004.

V drugem koraku agencija v sodelovanju z Uradom za varstvo konkurence opravi analizo upoštevne trga v kateri ugotavlja ali na trgu obstaja učinkovita konkurenca.

V primeru, da na trgu ni učinkovite konkurence, agencija v tretjem koraku v upravnem postopku določi operaterja s pomembno tržno močjo in mu naloži vsaj eno izmed možnih obveznosti z namenom reševanja dejanskih ali potencialnih motenj na trgu.

A. Potek postopka

Agencija je z dopisi št. 300-75/2004/1-113 z dne 16.7.2004 pozvala vse fizične in pravne osebe, ki zagotavljajo elektronska komunikacijska omrežja oz. izvajajo elektronske komunikacijske storitve ter so vpisane v uradno evidenco agencije, kot je določena v 127. členu ZEKom, da izpolnijo vprašalnike, na podlagi katerih bo agencija izvedla tržne analize na vseh 18 upoštevnih trgih kot so določeni v 3. členu Splošnega akta. Rok za dostavo podatkov je bil 24.9.2004. Z izpolnjenimi vprašalniki je agencija pridobila podatke za obdobje od 1.1.2002 do 30.6.2004.

V uradni evidenci agencije je bilo v opazovanem obdobju pet (5) operaterjev, ki so agencijo obvestili, da zagotavljajo posredovanje in zaključevanje klicev, ter tranzitne storitve v javnem fiksnem telefonskem omrežju, in sicer:

- družba **In.life d.d.**, Dunajska 22, 1000 Ljubljana
- družba **Incotel d.o.o.**, Novi trg 1, 8000 Novo mesto
- družba **Medinet d.o.o.**, Tržaška cesta 85, 2001 Maribor
- družba **Telekom Slovenije d.d.**, Cigaletova 15, 1000 Ljubljana
- družba **Voljatel d.d.**, Šmartinska 106, 1000 Ljubljana

Iz posredovanih podatkov je agencija ugotovila, da je od navedenih operaterjev do konca obdobja analize, to je do 30.6.2004, navedene storitve ponujala le družba Telekom.

Po prejemu vseh potrebnih podatkov, ki jih je agencija pridobila na podlagi sestavljenih vprašalnikov in po pregledu uradne evidence agencije, je agencija pričela s postopkom analize na upoštevnom trgu »Zaključevanje klicev v posamičnih javnih telefonskih omrežjih na fiksni lokaciji (medoperaterski trg)« kot je določen z deveto točko 3. člena Splošnega akta.

Agencija je v skladu z 124. členom ZEKom pri izvajanju analize upoštevnega trga in določitvi stopnje konkurence oz. pomembne tržne moči sodelovala z Uradom za varstvo konkurence.

Agencija je z dopisom št. 300-108/2005-10 (v nadaljevanju: dopis) z dne 27.07.2005 začela po uradni dolžnosti z upravnim postopkom zoper družbo Telekom v zvezi z opravljeno analizo upoštevnega trga Zaključevanje klicev v posamičnem javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji (medoperaterski trg). V skladu s tem je agencija na podlagi prvega odstavka 138. člena v povezavi s 145. členom Zakona o splošnem upravnem postopku (Ur. l. RS, št. 22/05 – uradno prečiščeno besedilo) z dopisom družbo Telekom pozvala, da se izjasni o dejstvih in ugotovitvah ekonomske analize, ki jo je agencija izvedla zaradi ugotovitve stanja na upoštevnom trgu kot to zahteva 21. člen ZEKom. Družba Telekom se je z dopisom št. 01/30-213-216 z dne 16.08.2005 opredelila glede opravljene ekonomske analize s strani agencije in podala pripombe k posameznim ugotovitvam.

Družba Telekom v pripombah na analizo upoštevnega trga Zaključevanje klicev v posamičnem javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji (medoperaterski trg) v uvodu meni, da so bila izhodišča za analizo s strani agencije glede določitve upoštevnega trga drugačna kot so predvidena v Splošnem aktu. Družba Telekom meni, da se zdi da je agencija analizirala trg nacionalnega zaključevanja klicev v javnih telefonskih omrežjih na fiksni lokaciji in navaja, da tak upoštevni trg ne obstaja in ni določen v Priporočilu Komisije Evropskih Skupnosti z dne 11. februarja 2003 o upoštevni trgih produktov in storitev v sektorju elektronskih komunikacij, ki so lahko predmet predhodnega urejanja v skladu z Direktivo 2002/21/ES Evropskega parlamenta in Sveta o skupnem ureditvenem okvirju za elektronska komunikacijska omrežja in storitve (v nadaljevanju: Priporočilo) in kot tak tudi ne v Splošnem aktu, ki povzema navedeno priporočilo. Družba Telekom meni, da že iz samega naziva upoštevnega trga kot je določen v deveti točki 3. člena splošnega akta izhaja, da gre za posamične trge terminacije, na katerih ima vsak operater posebej 100 % tržni delež. V skladu s tem družba Telekom meni, da določitev tržnega deleža na upoštevnom trgu ne more biti ključen dejavnik tržne moči, saj naj bi vsak alternativni operater, ki dostopa do javnega telefonskega omrežja na fiksni lokaciji imel 100 % tržni delež pri zaključevanju klicev v svojem omrežju in zato predlaga, da bi agencija morala govoriti o posamičnih trgih zaključevanja v posamičnih omrežjih in ne o nacionalnem trgu zaključevanja.

V nadaljevanju družba Telekom meni, da je ugotovitev ekonomske analize, da bi bilo potrebno naložiti ukrep enakega obravnavanja v segmentu priključitve na različne nivoje

central (PX; SX in IX) preuranjena in ne docela razumljiva, zato je mnenja, da bi bilo navedeno vprašanje potrebno še dodatno preučiti tako s tehničnega kot ekonomskega vidika. Obenem družba Telekom meni, da bi bilo potrebno ohraniti zaključevanje in posredovanje mednarodnih klicev na nivoju IX centrov, saj tehnično ni mogoče realizirati predizbire mednarodnega prometa na SX nivoju, na nižjih nivojih ni mogoče zagotoviti mednarodnega tranzitnega prometa, s preходом na nižji nivo se izgubi nadzor nad mednarodnim prometom, interworking med NAT0 oz. NAT1 in INAT0 na nivoju SX central ni preizkušen, tarifna centra za mednarodni promet sta trenutno le IX1 in IX2 in mednarodni centri pa se povezujejo na nivoju mednarodnih centrov v skladu z ITU priporočili. Po mnenju družbe Telekom bi bilo tudi potrebno, da se na PX nivoju ohrani priključitev operaterja na vse PX centre (vključno s SX centrom ki nastopa v funkciji PX-a), ki so priključeni na en SX nivo, med drugim zaradi nehomogenosti številskih blokov po prometnih izvori.

Družba Telekom meni tudi, da predlagani ukrep zagotavljanja preglednosti v primeru zaključevanja klicev preko številke 0881 in priključka ISDN PA v sklopu Vzorčne ponudbe o medomrežnem povezovanju ni primeren, saj se pri tovrstni storitvi klic v sistemu operaterja zaključi in ne gre za pravo medomrežno povezavo, pri izvajanju storitve preko številke 0881 in ISDN PA ni mogoče zagotoviti ustrezne kvalitete storitve in storitev 0881 se na podlagi dopolnil v zvezi s točko 5.2. analize upoštevnega trga družba Telekom meni, da zgolj primerjava maloprodajnih in grosističnih cen ni dovolj za ugotovitev, da so grosistične cene previsoke, saj je potrebno upoštevati, da so bile maloprodajne cene ves čas regulirane in zadrževane na nizkem nivoju, zaradi dostopnosti storitve končnim uporabnikom. Obenem družba Telekom meni, da agencija pri izvedbi primerjave cen storitev ni upoštevala dejstva, da gre pri cenah končnim uporabnikom za drugačen sistem zaračunavanja (na podlagi vsake začete minute) kot pri cenah na medoperaterskem trgu (sekundni sistem obračunavanja).

V zvezi s točko 5.2. analize upoštevnega trga družba Telekom meni, da zgolj primerjava maloprodajnih in grosističnih cen ni dovolj za ugotovitev, da so grosistične cene previsoke, saj je potrebno upoštevati, da so bile maloprodajne cene ves čas regulirane in zadrževane na nizkem nivoju, zaradi dostopnosti storitve končnim uporabnikom. Obenem družba Telekom meni, da agencija pri izvedbi primerjave cen storitev ni upoštevala dejstva, da gre pri cenah končnim uporabnikom za drugačen sistem zaračunavanja (na podlagi vsake začete minute) kot pri cenah na medoperaterskem trgu (sekundni sistem obračunavanja).

Družba Telekom v nadaljevanju meni, da utemeljitev razumne cene, ki naj bi jo družba Telekom oblikovala v prehodnem obdobju, to je do vzpostavitve ustreznega sistema stroškovnega računovodstva in stroškovno naravnane cene, na podlagi testa imputacije ter na podlagi stroškovnih elementov lastne cene storitve zaključevanja klicev, zaradi izvajanja vmesnih kalkulacij s simulacijami stroškovnega modela, pomeni preveliko breme in lahko neposredno povzroči dodatne težave in zamude pri vzpostavitvi sistema stroškovnega računovodstva kot je predviden v točki 7.5. ekonomske analize upoštevnega trga. Obenem družba Telekom meni, da test imputacije kot je predlagan, ne omogoča pravih končnih rezultatov, saj je v zvezi z zaključevanjem klicev težko primerjati maloprodajne in grosistične cene, ker imajo navedene storitve povsem drugačno stroškovno osnovo. Družba Telekom tako predlaga, da se v prehodnem obdobju kriterija razumnosti cen ne uvede oziroma se ga, podrejeno, uvede izključno za potrebe naknadne (ex post) kontrole morebitnega povišanja cen s strani Telekoma Slovenije d.d..

Družba Telekom obenem opozarja na relevantnost pridobljenih podatkov, saj ocenjuje, da naj bi v trenutku poziva obstajali tudi drugi operaterji, ki že ponujajo dostop do javnega telefonskega omrežja na fiksni lokaciji in zaključevanje klicev v svojem omrežju.

Ob koncu družba Telekom navaja tudi svoje mnenje glede nekaterih elementov osnutka odločbe, in sicer: obveznost zagotoviti odprt dostop do tehničnih vmesnikov, protokolov in drugih pomembnih tehnologij bi bilo potrebno natančneje opredeliti, izravnalno kupno moč bi bilo potrebno obravnavati tudi z vidika vloge mobilnih operaterjev na področju zaključevanja klicev, obstoj tehnoloških prednosti bi bilo potrebno obravnavati z vidika

razpolaganja s sodobno tehnologijo in ne iz zgodovinskega vidika, argument vertikalne integracije v zvezi z zaključevanjem klicev naj bi bil naj bi nekoliko zavajajoč, argument zvezanosti storitev se ne zdi pravilen, saj naj bi agencija pri vezavi storitev obravnavala nedopustne vezave storitev, ki se razlikujejo od običajne zvezanosti storitev. Družba Telekom tudi navaja, da v obrazložitvi osnutka odločbe ni določenih rokov določitve razumne cene, vzpostavitve sistema ločenega računovodstva in ločenih računovodskih evidenc.

Agencija je pripombe družbe Telekom ki so bile posredovane z dopisom št. 300-108/2005-13 dne 16.08.2005 preučila in jih ustrezno upoštevala oz. ustrezno obrazložila njihovo neupoštevanje kakor je razvidno iz nadaljevanja obrazložitve te odločbe.

Agencija se bo o posameznih navedbah družbe Telekom, v kolikor niso postale brezpredmetne z dopolnjeno ekonomsko analizo na upoštevnem trgu, opredelila v nadaljevanju te obrazložitve in sicer v odsekih, ki obravnavajo navedena sporna vprašanja.

B. Opredelitev upoštevnega trga

Prvi korak pri izvedbi analize v skladu s 21. členom ZEKom je določitev upoštevnega trga, ki ga bo konkretna analiza zajela. Pri opredelitvi upoštevnih trgov je potrebno upoštevati določila novega regulativnega okvirja na področju elektronskih komunikacij v Evropski uniji (v nadaljevanju: EU). Tako je Komisija Evropskih Skupnosti (v nadaljevanju: Komisija) na podlagi prvega odstavka 15. člena Direktive 2002/21/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 7. marca 2002 o skupnem ureditvenem okviru za elektronska komunikacijska omrežja in storitve (UL L 108, 24.04.2002, str. 33, v nadaljevanju: Okvirna direktiva) sprejela Priporočilo z dne 11. februarja 2003 o upoštevnih trgih produktov in storitev v sektorju elektronskih komunikacij, ki so lahko predmet predhodnega urejanja v skladu z Direktivo 2002/21/ES Evropskega parlamenta in Sveta o skupnem ureditvenem okviru za elektronska komunikacijska omrežja in storitve (UL L 114, 08.05.2003, str. 45, v nadaljevanju: Priporočilo). V slednjem je Komisija opredelila trga produktov in storitev v sektorju elektronskih komunikacij, katerih značilnosti lahko utemeljujejo uvedbo regulativnih obveznosti kot so določene v posebnih direktivah in so tako lahko predmet predhodne (ex ante) regulacije.

Pri določitvi upoštevnih trgov, kot izhajajo iz Priporočila, je Komisija upoštevala in ravnala v skladu z načeli konkurenčnega prava. Agencija je, v skladu s prvim odstavkom 20. člena ZEKom, omenjene upoštevene trge produktov in storitev prevzela s sprejetjem Splošnega akta o določitvi upoštevnih trgov (Ur. l. RS, št. 77/04, v nadaljevanju: Splošni akt).

Iz Splošnega akta je razvidno, da so upošteveni trgi produktov in storitev zgolj določeni s posameznim poimenovanjem posameznega upoštevnega trga, iz česar izhaja, da je potrebno posamezni upošteveni trg podrobneje opredeliti oz. definirati v okviru analize oz. posamezne odločbe o določitvi operaterja oz. operaterjev s pomembno tržno močjo, ki se izdaja na podlagi opravljene analize, saj je potrebno opredeliti kateri produkti oz. storitve se na tem trgu nahajajo.

Pri opredelitvi oz. definiciji upoštevnega trga produktov oz. storitev je potrebno upoštevati dva kriterija, in sicer:

- Zamenljivost povpraševanja

Zamenljivost povpraševanja se ugotavlja na podlagi zamenljivosti storitev z vidika uporabnika storitve. Zamenljivost povpraševanja je kriterij, ki omogoča določitev storitev ali

nabora storitev, ki so z vidika uporabnika substituti, torej tiste storitve, ki so lahko zamenljive v primeru relativnega zvišanja cen. Pri ugotavljanju obstoja zamenljivosti storitev oz. nabora storitev pri povpraševanju po le-teh je potrebno upoštevati vsako prejšnje obnašanje uporabnikov. Kjer je mogoče, se preveri preteklo gibanje cen potencialno konkurenčnih storitev. V kolikor teh podatkov ni in je to potrebno, se poišče in preveri verjetne reakcije uporabnikov in ponudnikov na relativno povišanje cen storitev, ki so predmet analize.

Možnost uporabnikov storitev, da zamenjajo storitev za neko drugo storitev zaradi majhnega vendar pomembnega dviga cen, je lahko ovirana zaradi znatnih stroškov prehoda. Uporabniki, ki so investirali v tehnologijo z namenom prejemanja storitve morda ne bodo pripravljeni prevzeti kakršnihkoli dodatnih stroškov, ki so povezani z zamenjavo obravnavane storitve za substitut.

Pogosto se zgodi tudi, da so uporabniki pogodbeno ali dejansko vezani z določenim ponudnikom preko dolgoročnih pogodb ali zaradi visokih stroškov zamenjave terminalne opreme. V primerih, ko je uporabnik soočen z visokimi stroški zamenjave storitve A za storitev B, ti dve storitvi ne smeta biti vključeni v isti upoštevni trg.

- **Zamenljivost ponudbe**

Pri ugotavljanju zamenljivosti ponudbe je potrebno upoštevati, da se podjetje, ki trenutno ne deluje na upoštevni trgu lahko odloči za vstop na trg v primeru trajnejšega povišanja relativnih cen in v razumnem roku. V primeru, ko so stroški zamenjave zagotavljanja storitve za obravnavano storitev relativno zanemarljivi, mora biti ta storitev vključena v upoštevni trg. Dejstvo, da ima konkurenčno podjetje v last sredstva za zagotavljanje storitev, je nerelevantno, če so potrebne znatne dodatne investicije za zagotavljanje te storitve. Prav tako pa je potrebno upoštevati dolgoročno vezavo kapacitet pri zagotavljanju storitev. Zgolj potencialna zamenljivost na strani ponudbe ni zadosten kriterij pri opredelitvi upoštevnega trga.

Prav tako je potrebno upoštevati obstoječe zakonske ali druge regulativne ter strukturne ovire za vstop, ki lahko preprečijo pravočasen vstop na upoštevni trg in posledično onemogočijo zamenljivost na strani ponudbe. Zamenljivost ponudbe ne služi samo za definiranje upoštevnega trga, ampak tudi za določanje udeležencev na upoštevni trgu.

Ugotavljanje zamenljivosti ponudbe in povpraševanja na upoštevni trgu

Agencija je na upoštevni trgu analizirala zaključevanje klicev na določeni lokaciji oz. določenemu naročniku oz. določeni številki. Zaključevanje klica je sestavni del klica, ki izvira iz javnih telefonskih omrežij na fiksni lokaciji ali iz javnih mobilnih telefonskih omrežij.

Uporabniki na upoštevni trgu »Zaključevanje klicev v posamičnih javnih telefonskih omrežij na fiksni lokaciji (medoperaterski trg)« so torej drugi operaterji fiksne telefonije in tisti vertikalno integriran del zadevnega operaterja, ki uporablja storitev dostopa in zaključevanja klicev lastnega operaterja (t.i. »self-supply« storitve) zaradi nudenja maloprodajnih storitev končnim uporabnikom.

Medoperaterski trg »Zaključevanje klicev v posamičnih javnih telefonskih omrežij na fiksni lokaciji (medoperaterski trg)« vključuje elemente, ki so potrebni, da se storitve na trgu zagotovijo drugim operaterjem, pa tudi samemu sebi (»self-supply«) kot lastne storitve. Lastne storitve zaključevanja klicev so tiste storitve, ki jih operater posamičnega javnega

telefonskega omrežja na fiksni lokaciji na grosistični ravni nudi sebi oz. tistemu svojemu vertikalno integriranemu delu, ki deluje in nudi storitev na upoštevni maloprodajni trgu.

Operater, ki ponuja zaključevanje klicev na medoperaterskem trgu operaterjem, ki želijo klice zaključevati v njegovem omrežju, teh ne more ponujati po različnih cenah zaključevanja klicev glede na različne naročnike ali lokacije v njegovem omrežju. V skladu s tem je upoštevni trg z vidika produkta oz. storitve najmanj omrežje vsakega operaterja. Z namenom natančnega definiranja upoštevnega trga je potrebno ugotoviti ali obstaja zamenljivost na strani ponudbe in povpraševanja. Pri zamenljivosti ponudbe ugotavljamo ali v primeru relativnega povišanja cen na upoštevni trg vstopi podjetje, ki trenutno ni navzoče. Prav tako ugotavljamo ali so prisotne ovire za vstop, ki potencialnemu ponudniku otežujejo ali onemogočajo vstop na upoštevni trg.

Agencija ugotavlja, da na obravnavanem upoštevni trgu obstajata dve možnosti zamenljivosti ponudbe zaključevanja klicev na določeni lokaciji, in sicer:

- v primeru da so vse ali vsaj večina lokacij oz. naročnikov na določenem geografskem območju povezane z dvema ali več omrežji
- v primeru, če klice na določeni lokaciji zaključuje operater, na omrežju ki ni njegovo, v kolikor je to s tehničnega vidika izvedljivo.

Agencija je na podlagi tega ugotovila, da potencialna substitucija kot je opredeljena dejansko ne obstaja. Na upoštevni geografskem trgu ni alternative javnemu telefonskemu omrežju na fiksni lokaciji družbe Telekom, prav tako pa tehnično še ni izvedljivo, da bi potencialni operater zaključeval klice na omrežju drugega operaterja.

Pri zamenljivosti povpraševanja pa ugotavljamo ali ima uporabnik v primeru relativnega zvišanja cena možnost izbire produkta ali storitve oz. nabora le-teh, ki predstavljajo z vidika uporabnika alternativo in so torej del upoštevnega trga.

Agencija ugotavlja, da so cene zaključevanja klicev na medoperaterskem trgu na določenem omrežju lahko omejene zaradi prisotnosti alternativnih možnosti z vidika uporabnika, torej alternativnega operaterja, ki ponuja storitev končnim uporabnikom. Vendar agencija ob tem ugotavlja tudi, da take alternative na medoperaterskem trgu ni, obstaja pa na trgu končnih uporabnikov, kot na primer: zaključevanje klica na določeno lokacijo oz. določene naročniške številke preko mobilnega omrežja, klic z uporabo povratnega klica, klic, ki ne potrebuje posebne pogodbe za zaključevanje klica (komuniciranje preko IP povezavo) ali komunikacije s pošiljanjem sporočil (elektronska pošta, govorna pošta, pozivanje). Bistvena značilnost oz. pogoj alternativnih možnosti je, da učinkovito vplivajo na določanje cen zaključevanja klicev, tako da je višanje slednjih z vidika operaterja nemogoče oz. nedobičkonosno.

V Republiki Sloveniji je uveljavljen sistem, kjer klic plača kličeči končni uporabnik in ne klicani. Občutljivost klicanih končnih uporabnikov na dvig cene zaključevanja klicev se je izkazala, primerjalno po državah članicah EU, za nepomembno. Zamenljivost povpraševanja na medoperaterskem trgu zaključevanja klicev na fiksni lokaciji ne obstaja tudi zaradi tehničnih razlogov. Omrežna priključna točka klicanega naročnika oziroma omrežna priključna točka v kateri se klic zaključuje, se namreč lahko medomrežno poveže z omrežjem, po katerem se klic prenaša ali z omrežno priključno točko, ki v prenosnem omrežju omogoča medomrežno povezovanje, le preko dostopnega omrežja, na katerega je priključen klicani naročnik in katere omrežni naslov je povezan s številko oziroma imenom klicanega naročnika ki jo je kličeči klical. Zato operater nima možnosti izbire drugega operaterja za zaključevanje klicev. Ker je cena zaključevanja klicev določena s strani

operaterja, ki zaključuje klic, in ker niso podane tehnične možnosti zaključevanja klicev s strani operaterja v drugem omrežju, slednji nima možnosti vpliva na to ceno. To ne velja le v primeru, ko operater vzpostavi in zaključi klic v svojem omrežju.

V skladu z alternativami, ki so trenutno podane tako na strani ponudbe kot povpraševanja je mogoče zaključiti, da ni mogoče širše definirati upoštevnega trga kot smo ga opredelili na začetku. V skladu s tem je torej upoštevni trg zaključevanje klicev v posamičnem javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji. Osnovni koncept na katerem temelji iniciativa operaterja po zviševanju cene zaključevanja klicev v njegovem omrežju je odsotnost tehničnih alternativ, ki bi omogočale drugačen način zaključevanja klicev in dejstvu, da kličeča stranka v celoti plača za klic. Iniciativa zviševanja cene bi ne bila prisotna oz. bi bila omejena v primeru če dohodni promet ne bi bil obračunan ali če bi klic plačal klicani naročnik in ne naročnik, ki kliče oz. bi bila cena klica razdeljena med kličečega in klicanega naročnika.

Dejstvo, da je upoštevni trg definiran kot trg zaključevanja klicev v posamičnem javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji, še ne pomeni, da ima vsak operater pomembno tržno moč na upoštevne trgu. Položaj operaterja na trgu je namreč potrebno presojati tudi z vidika drugih faktorjev, ki utegnejo vplivati na položaj operaterja na upoštevne trgu. Pričakovati je, da bo vpliv kupne moči na položaj operaterja na upoštevne trgu dosti večji v primeru majhnega omrežja kot v primeru velikega omrežja. V pomanjkanju regulacije medomrežnega povezovanja imajo tako majhna omrežja zelo malo tržne moči in s tem možnosti vplivanja na trg v primerjavi z velikimi omrežji. Obstoje regulatorne zahteve po obveznem pogajanju o medomrežnem povezovanju zaradi povezanosti končnih uporabnikov je primeren instrument zagotovitve ravnotežja med operaterji z različnimi položaji na upoštevne trgu.

Definicija upoštevnega storitvenega trga

Na podlagi zgornjih ugotovitev o zamenljivosti ponudbe in povpraševanja agencija zaključuje, da je upoštevni trg »Zaključevanje klicev v posamičnem javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji (medoperaterski trg)« trg, ki obsega:

- zaključevanje klicev končnih uporabnikov iz sistema operaterja na končne uporabnike v sistemu operaterja oz. ponudba samemu sebi (»self supply«)
- zaključevanje klicev končnih uporabnikov iz sistema drugega operaterja, ki jih operater zaključuje na končnih uporabnikih v svojem sistemu.

Družba Telekom v dopisu št. 01/30-213-216 z dne 16.08.2005 navaja, da so bila izhodišča za analizo s strani agencije glede določitve upoštevnega trga drugačna kot so predvidena v splošnem aktu, ker se zdi da je agencija analizirala trg nacionalnega zaključevanja klicev v javnih telefonskih omrežjih na fiksni lokaciji in navaja, da tak upoštevni trg ne obstaja in ni določen niti v priporočilu niti v splošnem aktu.

Agencija ugotavlja, da je pripomba družbe Telekom glede upoštevnega trga smotrna in v skladu s Priporočilom ter sprejetim Splošnim aktom. Na podlagi tega je agencija v tej odločbi definicijo upoštevnega trga dopolnila tako kot je opredeljeno že zgoraj in v skladu s smernicami in načeli, ki so določene v Priporočilu in razvidne iz komentarjev Komisije k notifikacijam drugih držav članic EU (na obravnavanem upoštevne trgu) v kolikor so bili podani na podlagi tretjega odstavka 7. člena Okvirne direktive. Iz dopolnitve je mogoče razbrati, da je upoštevni trg definiran kot zaključevanje klicev v posamičnem javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji, kar pomeni, da je upoštevni trg posamično javno telefonsko omrežje na fiksni lokaciji posamičnega operaterja.

Upoštevni geografski trg

Upoštevni geografski trg obsega vsa področja, kjer operaterji ponujajo storitve in povprašujejo po storitvah v enakih pogojih konkurence. Pri določanju upoštevnege geografskega trga se ne upoštevajo področja, na katerih so pogoji konkurence pomembno različni.

Splošni akt določa, da je geografski trg za medoperaterski trg Zaključevanje klicev v posamičnih javnih telefonskih omrežij na fiksni lokaciji (medoperaterski trg), celotno območje Republike Slovenije. Geografski upoštevni trg je območje Republike Slovenije, saj so konkurenčni pogoji enaki za območje celotne države in operaterji ne ponujajo storitev vezanih na določeno regijo ali območje.

C. Analiza podatkov in uporaba meril za ugotovitev stanja na upoštevneem trgu

Agencija v okviru analize, ki jo izvede na podlagi prvega odstavka 21. člena ZEKom, ugotavlja ali na posameznem upoštevneem trgu obstaja učinkovita konkurenca. Komisija je na podlagi regulativnega okvirja za področje elektronskih komunikacijskih omrežij in storitev sprejela tudi smernice, ki naj bi nacionalnim regulatornim organom držav članic EU pomagale pri ugotavljanju obstoja konkurence na upoštevneih trgih in ocenitvi položaja s pomembno tržno močjo. Iz Smernic Komisije o analizi trga in oceni pomembne tržne moči v skladu z regulativnim okvirom Skupnosti za elektronska komunikacijska omrežja in storitve (UL C 165, 11.07.2002, str. 6, v nadaljevanju: Smernice) izhaja, da je ugotovitev, da na ustreznem trgu obstaja učinkovita konkurenca, enakovredna ugotovitvi, da nobeno podjetje samo ali skupaj z drugim podjetjem nima pomembne tržne moči na tem upoštevneem trgu. Iz tega sledi, da mora nacionalni regulatorni organ v primeru, da ugotovi, da na ustreznem trgu ni učinkovite konkurence, določiti podjetje s pomembno tržno močjo na tem upoštevneem trgu in v skladu s četrtem odstavkom 16. člena Okvirne direktive naložiti ustrezne obveznosti ali pa ohraniti oz. spremeniti obveznosti, kjer že obstajajo. Agencija je na podlagi šestega odstavka 19. člena ZEKom zavezana, da pri določanju pomembne tržne moči ravna skladno z zakonodajo ES in dosledno upošteva smernice Evropske komisije, ki urejajo tržno analizo in določitev pomembne tržne moči na področju elektronskih komunikacijskih omrežij in storitev.

ZEKom v prvem odstavku 19. člena definira pojem operaterja s pomembno tržno močjo. Iz določila izhaja, da ima operater pomembno tržno moč, če ima sam ali skupaj z drugimi operaterji na določenem trgu javnih komunikacijskih omrežij oziroma javnih komunikacijskih storitev (upoštevni trg) položaj, enakovreden prevladujočemu položaju, torej tak ekonomski vpliv, da mu omogoča znatno mero samostojnosti nasproti konkurentom, uporabnikom in potrošnikom.

Določitev pomembne tržne moči, ki je temeljni sestavni del predhodne (ex ante) regulacije, katere osnovni cilj je predhodna ocenitev ali je eno ali več podjetij skupaj na upoštevneem trgu v prevladujočem položaju, temelji na drugačnih predpostavkah in pričakovanjih kot temelji določitev prevladujočega položaja s strani nacionalnega organa pristojnega za varstvo konkurence v okviru naknadne (ex post) kontrole ravnanje udeležencev na trgu. Taka ugotovitev izhaja tudi iz 70. točke Smernic, ki določa, da definiranje pomembne tržne moči zahteva določene metodološke prilagoditve pri določitvi prevladujočega položaja v okviru ex ante regulacije v razmerju do ex post regulacije.

Treba je poudariti, da nacionalnim regulatornim organom ni treba ugotoviti zlorabe prevladujočega položaja, da lahko podjetje označi kot podjetje s pomembno tržno močjo. Z

vnaprejšnjo (ex ante) regulacijo želi agencija na področju elektronskih komunikacij izboljšati razmere na ne dovolj konkurenčnem trgu z namenom hitrejšega razvoja konkurence. Pri tovrstni regulaciji je tako potrebno v okviru ekonomske analize upoštevati tako obstoječa dejstva kot tudi morebitne spremembe v bližnji prihodnosti. Ugotavlja se torej, ali je trg potencialno konkurenčen, in s tem tudi, ali je morebitno pomanjkanje učinkovite konkurence začasno ali trajno.

Družba Telekom v svojem dopisu št. 01/30-213-216 z dne 16.08.2005 dvomi, da so uporabljeni podatki še relevantni v času podajanja pripomb, saj naj bi v trenutku poziva obstajali tudi drugi operaterji, ki že ponujajo dostop do javnega telefonskega omrežja na fiksni lokaciji in zaključevanje klicev v svoje omrežje.

Agencija ob tem opozarja, da ekonomska analiza ni omejena le in izključno na podatke kot so bili posredovani za zahtevano obdobje 01.01.2002 do 30.06.2004. Kot je bilo že opredeljeno zgoraj je potrebno pri izvedbi ekonomske analize upoštevati tako obstoječa dejstva, kot tudi relevantne potencialne spremembe na upoštevem trgu v bližnji prihodnosti oz. do izvedbe naslednje ekonomske analize za zadevni upoštevni trg. V skladu s prvim odstavkom 21. člena ZEKom mora agencija opravljati analize v rednih časovnih intervalih, ki ne smejo biti daljši od enega leta.

Kadar agencija presoja, ali ima operater pomembno tržno moč v skladu s prvim odstavkom 19. člena ZEKom, upošteva primeroma določena merila v četrtem odstavku istega člena. Agenciji pri določitvi operaterja s pomembno tržno močjo ni potrebno kumulativno uporabiti vseh meril, temveč upošteva tista, ki so primerna in na podlagi katerih lahko oceni položaj operaterja oz. operaterjev na trgu. Agencija je pri tržni analizi oz. pri presoji stanja na trgu uporabila merila kot je to razvidno v nadaljevanju.

1. tržni delež operaterja na upoštevem trgu in spreminjanje njegovega tržnega deleža na upoštevem trgu v daljšem obdobju

Visok tržni delež operaterja je pomemben in najpogosteje uporabljen pokazatelj o obstoju prevladujočega položaja na upoštevem trgu. Kljub temu je potrebno opozoriti, da sam visok tržni delež še ni dovolj za ugotovitev, da ima podjetje pomembno tržno moč na upoštevem trgu. Iz obsežne sodne prakse Sodišča Evropskih Skupnosti (Primer C-62/86, AKZO/Komisija, para. 60) izhaja, da je že samo dejstvo, da ima neko podjetje tržni delež višji od 50%, dokaz o obstoju pomembne tržne moči na upoštevem trgu. Za podjetje z visokim tržnim deležem se domneva, da ima pomembno tržno moč na upoštevem trgu, če je bil tržni delež stabilen skozi daljše časovno obdobje. Dejstvo, da podjetje s pomembnim položajem na trgu počasi izgublja tržni delež, pa je lahko pokazatelj tega, da trg postaja konkurenčen, kar pa ne izključuje, da ima to podjetje pomembno tržno moč. Obenem so lahko nihajoči tržni deleži sčasoma pokazatelj pomanjkanja tržne moči na upoštevem trgu.

Agencija je na podlagi analize upoštevnega trga Zaključevanje klicev v posamičnih javnih telefonskih omrežjih na fiksni lokaciji (medoperaterski trg) ugotovila, da je v Republiki Sloveniji (upošteven geografski trg) v preučevanem obdobju od 01.01.2002 do 30.06.2004 na upoštevem storitvenem trgu delovala zgolj družba Telekom in da ostali izvajalci, ki so vpisani v register agencije kot ponudniki storitve zaključevanja klicev v posamičnem javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji, te storitve v preučevanem obdobju še ne ponujajo.

Agencija želi obenem še enkrat opozoriti, da je upoštevni trg zaključevanja klicev v javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji v skladu z ugotovljeno zamenljivostjo ponudbe in povpraševanja definiran zelo ozko, in sicer kot javno telefonsko omrežje na fiksni lokaciji

posameznega operaterja javno dostopnih telefonskih storitev na fiksni lokaciji. To izhaja predvsem iz dejstva, da tehnično ni alternative, da bi en operater zaključeval klice v omrežju, ki ni njegovo lastno telefonsko omrežje na fiksni lokaciji. Iz dejstva odsotnosti alternativ tako na strani ponudbe kot povpraševanja tako izhaja ugotovitev, da ima vsak operater v okviru svojega lastnega telefonskega omrežja na fiksni lokaciji 100 % tržni delež glede zaključevanja klicev v tem omrežju.

V skladu s tem je agencija na podlagi ekonomske analize in same narave upoštevne trga ugotovila, da je imela družba Telekom v preučevanem obdobju od 01.01.2002 do 30.06.2004 tržni delež v višini 100%.

Agencija je na podlagi podatkov družbe Telekom ugotovila padanje števila zaključenih klicev iz drugih omrežij, medtem ko število zaključenih klicev v lastnem omrežju niha (Slika 5.1.1. Gibanje števila zaključenih klicev v/iz omrežja, Slika 5.1.3. Gibanje trajanja zaključenih klicev v/iz omrežja in Slika 5.1.5. Struktura trajanja zaključenih klicev po nivojih s strani drugih operaterjev, str. 11-13). Na podlagi analize pridobljenih podatkov je mogoče opaziti veliko razliko med deležem zaključenih klicev, ki izvirajo v lastnem omrežju in deležem zaključenih klicev, ki izvirajo iz drugih omrežij. Obenem je potrebno opozoriti na dejstvo, da ni prikaza obdobja jan.-jun. 2002, ker agencija za omenjeno obdobje ni prejela podatke za zaključene klice v lastnem omrežju in da so pomanjkljivi tudi podatki za obdobje jul.-dec. 2002, ker so podatki za zaključene klice v lastnem omrežju podani le za obdobje avg.-dec. 2002. Iz analize pridobljenih podatkov tako izhaja, da predstavljajo zaključeni klici, ki izvirajo iz lastnega omrežja, v drugi polovici leta 2002 85% in v ostalem opazovanem obdobju 88% vseh zaključenih klicev družbe Telekom (na podlagi števila zaključenih klicev v/iz omrežja). V primeru obdelave podatkov zaključenih klicev z vidika trajanja klicev, pa predstavljajo klici iz lastnega omrežja v povprečju 89% vseh minut zaključenih klicev družbe Telekom.

Obenem je agencija na podlagi analize pridobljenih podatkov ugotovila (Slika 5.1.2 Struktura zaključenih klicev iz drugih omrežij in Slika 5.1.4 Struktura zaključenih klicev iz drugih omrežij po trajanju, str. 12-13), da največji delež zaključenih klicev, ki izvirajo iz drugih omrežij predstavljajo klici iz mobilnih omrežij, in sicer v povprečju za opazovano obdobje v višini 96% (na podlagi števila zaključenih klicev iz drugih omrežij). Z vidika trajanja klicev iz drugih omrežij pa predstavlja zaključevanje klicev iz mobilnega omrežja 59% in zaključevanje klicev iz mednarodnih omrežij 32% vseh zaključenih klicev iz drugih omrežij.

Družba Telekom v svojem dopisu št. 01/30-213-216 z dne 16.08.2005 opozarja na dejstvo, da kriterij tržnega deleža ne more biti izključen dejavnik določitve pomembnega tržnega deleža, saj gre za posamične trge zaključevanja, kjer ima vsak operater posebej 100% tržni delež.

Agencija ob tem ugotavlja, da je bila navedena pripomba upoštevana v delu odločbe, kjer je bil definiran upoštevni storitveni trg. Iz tega jasno izhaja ugotovitev, da ima vsak operater, ki deluje na upoštevni storitveni trgu, 100% tržni delež. Vendar je potrebno obenem poudariti, kot izhaja tudi iz 78. točke smernic, da visok tržni delež ne predstavlja nujno obstoja pomembne tržne moči družbe Telekom na upoštevni trgu, kaže pa na možnost obstoja le-te. V skladu s tem se položaj in vpliv družbe Telekom na upoštevni trgu oceni tudi na podlagi drugih, v nadaljevanju navedenih meril.

2. ovira za vstop na upoštevni trg in vpliv na potencialno konkurenco na tem trgu

Grožnja za vstop na trg, bodisi da vstopajoči vstopa na dolgi rok bodisi za krajši čas, je ena izmed glavnih oblik pritiska potencialnih konkurentov na obstoječe podjetje, kjer je tak vstop verjeten (in ne zgolj hipotetičen), pravočasen in upoštevanja vreden. Grožnja za vstop na trg se zmanjša s postavljanjem ovir za vstop. Ovine za vstop na trg so tisti dejavniki, ki na eni strani delujočemu operaterju na trgu omogočajo in dovoljujejo, da svoje cene oblikuje nad stroškovno naravnano lastno ceno in na drugi strani potencialnim konkurentom onemogočajo vstop na upoštevni trg. Višje so ovire za vstop na trg, večji je tudi obseg tržne moči ustaljenega podjetja.

Agencija želi ob tem še enkrat poudariti, da tehnično ni alternative, da bi alternativni operater zaključeval klice v omrežju, ki ni njegovo lastno telefonsko omrežje na fiksni lokaciji. Iz tega izhaja, da ima le družba Telekom vstop na trg zaključevanja klicev v njegovem omrežju.

Z vidika opravljanja nacionalnih telefonskih storitev na fiksni lokaciji za končne uporabnike pa je potrebno proučiti tudi možnost razvoja konkurence z vidika vstopnih ovir pri nudenju teh storitev.

Pravne oz. regulatorne ovire so tiste, ki so posledica varovanja pravnega reda. Kot primer agencija navaja, da bo alternativni operater, ki želi vzpostaviti svoje lastno elektronsko komunikacijsko omrežje, to storil tako, da bo zgradil objekte, naprave in položil ustrezno napeljavo. Pri tem je soočen z dejstvom, da mora izvesti podzemne ali nadzemne komunikacijske napeljave in postaviti objekte in naprave, vse to pa na tuji nepremičnini. Ob tem se potencialni operater sooča s problemom pridobitve pravic oz. služnosti na tujem zemljišču, za kar je potreben določen čas, posledica česar je kasnejša vzpostavitev elektronskega komunikacijskega omrežja in s tem je otežen vstop na upoštevni trg (ovira za vstop).

Glede na navedeno agencija ugotavlja, da so alternativni operaterji, ki želijo opravljati storitev zaključevanja klicev v posamičnem javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji, in morajo zato postaviti svoje lastno omrežje, soočeni s pravnimi oz. regulatornimi ovirami, ki jim otežujejo vstop na trg.

Strukturne ovire za vstop na trg obstajajo, če pri danem povpraševanju stanje tehnologije in obstoječa struktura stroškov povzročata asimetrične pogoje med obstoječim operaterjem, ki je prvi vstopil na trg in operaterji, ki šele želijo vstopiti na trg ali pa so že vstopili vendar v kasnejši fazi.

Agencija ugotavlja, da je v uradni evidenci agencije za opravljanje storitev zaključevanja klicev v posamičnih javnih telefonskih omrežjih na fiksni lokaciji vpisanih pet (5) operaterjev. Iz pridobljenih podatkov je agencija ugotovila, da omenjeno storitev v opazovanem obdobju nudi le družba Telekom.

Družba Telekom v svojem dopisu št. 01/30-213-216 z dne 16.08.2005 navaja, da v trenutku poziva za posredovanje podatkov že obstajajo drugi operaterji, ki ponujajo dostop do javnega telefonskega omrežja na fiksni lokaciji in zaključevanje klicev v svoja omrežja.

Agencija ob tem ugotavlja na podlagi pridobljenih podatkov, da je družba Voljatel d.d. že vzpostavila ustrezno lastno omrežje v katerem lahko nudi storitev fiksne telefonije, pri čemer pa iz podatkov, ki jih je agencija pridobila, izhaja, da prometa, ki je bil opravljen in predvsem zaključen v lastnem omrežju izvira iz naslova testiranja in preizkušanja tega omrežja.

Agencija ocenjuje, da bi vstop na upoštevni trg »Zaključevanje klicev v posamičnih javnih telefonskih omrežjih na fiksni lokaciji (medoperaterski trg)« zahteval znatne investicije, pretežno kot potopljene stroške oziroma stroške, ki ne bodo povrnjeni pri izstopu iz trga. Potopljene stroške so stroški, katere plača operater ob vstopu na trg, in se ob njegovem morebitnem izstopu ne povrnejo. Kolikor višja je verjetnost, da potencialni vstopajoči operater stroškov investicij, ki so potrebne za njegov vstop in delovanje na zadevnem upoštevni trgu ne bo mogel pokriti s poslovanjem, relativno večja je tržna moč in asimetrija med obstoječim operaterjem in potencialnim operaterjem, ki vstopa na trg.

Značilnosti infrastrukturnih sektorjev so potopljene stroške, ekonomije povezanosti in gostota, kar znatno povečuje ovire za vstop novih operaterjev, ki načrtujejo izgradnjo svojega omrežja. Zaradi pomembnosti gostote, bo vstop na trg ekonomsko upravičen le, če bo penetracija oskrbovanega področja zadosti visoka. Agencija je v skladu z ugotovljenim mnenja, da je na kratek rok malo možnosti za nov vstop in zagotavljanje zaključevanja klicev v posamičnem javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji s strani drugega operaterja.

Strateške ovire, ki jih lahko postavi operater se kažejo v visoki ceni zaključevanja klicev v njegovem omrežju, kar predstavlja dodatno oviro pri vstopu potencialnega konkurenta na maloprodajni trg. Alternativni operater se namreč pri vstopanju na trg lahko potencialno sooča predvsem z dvema ovirama. Na eni strani so visoki stroški začetne investicije v izgradnjo lastnega omrežja, kar potencialno zmanjšuje finančno moč in stabilnost tega operaterja ter povečuje negotovost uspešnega vstopa na upoštevni trg, obenem pa se lahko sooči s potencialno nevarnostjo nezmožnosti oz. težavnosti pridobivanja končnih uporabnikov zaradi potencialno previsoke cene zaključevanja klicev, ki mu onemogoča postavitev konkurenčne cene nasproti operaterju s pomembno tržno močjo ter obenem zmanjšuje možnost pridobitve takšnega števila končnih uporabnikov, da bi bila investicija v javno telefonsko omrežje na fiksni lokaciji ekonomsko upravičeno in smotno.

Agencija ugotavlja, da je, glede na to da je storitev zaključevanja klicev na grosističnem nivoju le del celotne cene klica na maloprodajnem nivoju in da je potrebno upoštevati tudi ceno storitve posredovanja klicev, vstop na upoštevni trg otežen in da bodo alternativni operaterji vstopili na trg le, v kolikor bo na voljo dober posloven model na osnovi razumno določenih cen zaključevanja in posledično posredovanja klicev.

Agencija na podlagi zgornjih ugotovitev ocenjuje, da je tudi v prihodnosti mogoče pričakovati visoke ovire za vstop na upoštevni trg. Na podlagi navedenega agencija ugotavlja, da analiza tega merila kaže na obstoj pomembne tržne moči družbe Telekom.

3. vpliv velikih uporabnikov na moč operaterja (izravnalna kupna moč)

Kjer obstaja zadostna kupna moč, se lahko uporabniki na trgu racionalno odzovejo na vsak poskus za zvišanje cene s strani ponudnika produkta oz. storitve. Izravnalna kupna moč pa obstaja le tedaj, kadar imajo veliki uporabniki zmožnost v razumnem roku uporabiti alternative kot odgovor na zvišanje cene ali namero po zvišanju cene. Alternativa pa je da uporabnik bodisi preneha kupovati produkt oz. storitev ali bodisi zamenja ponudnika produkta oz. storitve.

Agencija na podlagi navedenega ugotavlja, da kupec nima alternative glede zaključevanja klicev v javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji, saj je družbe Telekom edini ponudnik zaključevanja klicev v svojem omrežju in tudi nasploh. V skladu z navedenim agencija

zaključuje, da na tem trgu kupec nima izravnalne kupne moči, to je moči, da bi lahko ogrozil tržni položaj družbe Telekom na upoštevnom trgu.

4. elastičnost povpraševanja

Spremljanje pojavov na trgu (povpraševanje, cene, količine) je neposredno povezano s poznavanjem kriterija elastičnosti povpraševanja. S cenovno elastičnostjo povpraševanja se ocenjuje obseg sprememb v količini povpraševanja po različnih vrstah storitev glede na spremembe v cenah in jo merimo s koeficientom cenovne elastičnosti, ki pove za koliko odstotkov (%) se spremeni obseg povpraševanja po nekem produktu oz. storitvi, če se cena slednjega spremeni za 1%. Na koeficient cenovne elastičnosti povpraševanja vpliva število substitutov, ki jih ima nek produkt oz. storitev, prioritete, ki jo ima v očeh kupcev potreba, ki se zadovoljuje s to storitvijo glede na druge potrebe kupca ter kupne moči kupca, kakor tudi čas. Če ima storitev večje število substitutov je zelo verjetno, da je povpraševanje po tej storitvi cenovno elastično.

Pri popolno elastičnem povpraševanju je koeficient elastičnosti enak neskončnosti, krivulja povpraševanja pa je vodoravna. Že majhno povečanje cene bo povzročilo, da bodo kupci prenehali kupovati storitev. Pri popolno neelastičnem povpraševanju je koeficient elastičnosti enak nič in krivulja povpraševanja navpična. Ne glede na spremembo cene bodo kupci kupovali isto količino storitve. Da bi ocenili ali izračunali kolikšna je elastičnost povpraševanja moramo poznati krivuljo povpraševanja. Krivulja povpraševanja kaže na kombinacije cene in količine povpraševanja.

Agencija ugotavlja na podlagi pridobljenih podatkov in opredelitve upoštevne trga, da ima družba Telekom 100% tržni delež na upoštevnom trgu in da ob odsotnosti alternativ za zaključevanje klicev v javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji družbe Telekom, sama sprememba cene ne more vplivati na obseg povpraševanja, kar kaže na neelastičnost povpraševanja.

5. doseganje ekonomij obsega oziroma ekonomij povezanosti

Ekonomije obsega so značilne za proizvodne procese, ki vsebujejo visoke fiksne stroške, kar je tudi značilnost elektronsko komunikacijskih trgov. Ekonomije obsega predstavljajo oviro za vstop kot tudi prednost pred obstoječimi konkurenti.

Agencija ocenjuje, da ima družba Telekom bistveno prednost pred potencialnimi konkurenti z vidika ekonomije obsega, saj lahko zagotavlja storitev zaključevanja klicev v javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji z bistveno nižjimi stroški na enoto storitve kot drugi operaterji, ki bi morali šele zgraditi oz. nadgraditi dostopovno omrežje. Potencialni operaterji, ki bi želeli vstopiti na trg, bi se soočili z visokimi stroški, ki bi v začetni fazi onemogočili ponudbo zadevne storitve po nižji ceni in s tem zagotovitev ustrezne penetracije oskrbovanega področja. Obenem agencija ugotavlja, da kar 89% klicev, ki se zaključijo v javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji družbe Telekom izvira iz tega omrežja, iz česar izhaja, da ima družba Telekom bistveno širšo bazo končnih uporabnikov, kot bi jih imeli drugi potencialni konkurenti na upoštevnom trgu. Potencialni operaterji, ki bi želeli vstopiti na trg bi torej morali pridobiti ustrezno bazo končnih uporabnikov, da bi bila investicija v lastno omrežje ekonomsko smiselna in smotrna.

Ekonomije povezanosti obstajajo, kadar so povprečni stroški za proizvod oziroma storitev nižji kot posledica tega, da se storitve zagotavlja v istem podjetju skupaj z drugimi storitvami. Ekonomije povezanosti so značilne, kjer se storitve zagotavljajo preko omrežja. Zmogljivost

omrežja se lahko namreč deli med več storitev. Ekonomije povezanosti predstavljajo tako oviro za vstop kot tudi prednost pred obstoječimi konkurenti.

Z vidika ekonomije povezanosti ima družba Telekom prednost pred potencialnimi konkurenti, saj deluje na ozemlju celotne države in ponuja paleto storitev širokemu krogu uporabnikov. Prednost, ki jo družba Telekom pri tem dosega se kaže v zadovoljevanju niza različnih storitev pri tem pa se nekateri stroški porazdelijo kar omogoči zagotavljanje storitev z nižjimi stroški v razmerju do potencialnih konkurentov.

Agencija ugotavlja, da ima družba Telekom upoštevajoč navedeno merilo pomembno tržno moč.

6. možnost dostopa do finančnih virov

S kazalniki financiranja presojamo sestavo obveznosti do virov sredstev. Struktura obveznosti do virov sredstev vpliva na finančno tveganje ter donosnost gospodarske družbe. Ti kazalci so zlasti pomembni za posojilodajalce pri oceni tveganja glede vračila dolga. Donosnost in finančno tveganje sta povezana. Podjetja s stabilnim in predvidljivim poslovanjem lahko varneje uporabljajo več dolžniških virov financiranja.

Agencija je v skladu s tem v okviru analize preverjala naslednje kazalnike:

- stopnja osnovnosti kapitala

Koeficient kaže, kolikšen je delež osnovnega kapitala v celotnem kapitalu podjetja. Iz podatkov družbe Telekom je razvidno, da stopnja osnovnosti kapitala pada in sicer iz 34,21% v letu 2002 na 31,48% v letu 2004 (prva polovica leta). Iz navedenega izhaja, da so se v celotnem kapitalu povečale kapitalske rezerve, rezerve iz dobička, preneseni čisti dobiček iz prejšnjih let in/ali prevrednotevalni popravek kapitala.

- stopnja dolžniškosti kapitala:

Delež dolgov v financiranju kaže, kolikšen del sredstev podjetja je financiran s tujimi viri oziroma dolgovi. Iz podatkov družbe Telekom Slovenije d.d. izhaja, da je bil ta delež v letu 2004 21,82 % (prva polovica leta) oziroma 25,51% v letu 2003. Nižja vrednost kazalca zmanjšuje tveganje glede vračila glavnice in obresti. Agencija ocenjuje, da velik delež kapitala v financiranju (in s tem posledično nizek delež dolgov) zmanjšuje tveganje pri poslovanju.

- koeficient dolgovno- kapitalskega razmerja:

Koeficient kaže razmerje med dolgovi in kapitalom. Iz podatkov družbe Telekom Slovenije d.d. izhaja, da ima koeficient trend padanja, v letu 2002 je znašal 39,2 %, v letu 2003 34,49% ter 28,10% v letu 2004 (prva polovica leta).

- ROE (koeficient čiste dobičkovnosti kapitala):

Kazalnik je pravzaprav najpomembnejši kazalec poslovanja podjetja, saj (posredno) meri donosnost naložbe lastnikov podjetja. Kaže koliko donosa je ustvarila ena denarna enota lastniškega kapitala. Iz podatkov družbe Telekom Slovenije d.d. je razvidno da ROE narašča in sicer od 2,92 % v letu 2002 na 4,3 % v letu 2004.

Agencija na podlagi podatkov ugotavlja, da je struktura kazalnikov ugodna. Majhen delež dolgov in posledično velik delež kapitala zmanjšuje tveganje pri poslovanju, s tem pa je tudi dostop do finančnih virov ugodnejši.

7. nadzor nad infrastrukturo, ki se je ne da zlahka podvojiti

V uradni evidenci agencije je za opravljanje storitev zaključevanje klicev v posamičnih javnih telefonskih omrežjih na fiksni lokaciji registriranih pet (5) operaterjev. Od navedenih registriranih uporabnikov le družba Telekom omrežje na celotnem ozemlju države, ostali pa se na vstop na trg šele pripravljajo in še nimajo svojega omrežja, z izjemo družbe Voljatelj d.d., ki pa trenutno šele preizkuša in testira delovanje svojega omrežja.

Agencija ugotavlja, da ima družba Telekom edina nadzor nad javnim telefonskim omrežjem na fiksni lokaciji na področju Republike Slovenije, kar ji daje pomembno konkurenčno prednost in priložnost vplivanja na konkurenčnost okolja.

Agencija ocenjuje, da bi vstop na ta trg zahteval znatne investicije, pretežno kot potopljene stroške oziroma stroške, ki ne bodo povrnjeni pri morebitnem izstopu iz trga. Ti potopljeni stroški, skupaj z ekonomijami povezanosti in gostoto (»density«), ki je karakteristika za dostopovna omrežja, znatno povečuje ovire za vstop za operaterje, ki načrtujejo nova krajevna dostopovna omrežja. Zaradi pomembnosti gostote, bo vstop na trg ekonomsko upravičen le, če bo penetracija oskrbovanega področja zadosti visoka.

V skladu z navedenim agencija meni, da je do izvedbe naslednje ekonomske analize oz. najkasneje v roku enega (1) leta, kot je predvideno v prvem odstavku 21. člena ZEKom, malo možnosti za nov vstop in zagotavljanje storitev na upoštevem trgu, v obsegu ki bi bistveno spremenil položaj na trgu ali posegel v položaj družbe Telekom na upoštevem trgu, zaključevanja klicev v javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji.

8. zvezanost storitev

Zvezanost storitev je mogoče opazovati predvsem na bolj zrelih trgih. Značilnost zvezanosti storitev je, da podjetje ponuja nabor povezanih storitev in proizvodov z namenom, da zmanjša pritiske konkurentov, ki pa morda ne morejo ponujati celotnega nabora storitev.

Agencija ugotavlja, da na preučevanem upoštevem trgu obstaja zvezanost storitev, saj družba Telekom pogojuje nižjo ceno zaključevanja klicev s priključitvijo na večje število komutacijskih centrov (posameznih central), kljub dejstvu, da obstoječa dvo-nivojska struktura central omogoča povezljivost med posameznimi centralami znotraj posameznega nivoja. Pogojevanje priključitve na več central na istem nivoju ni potrebno, saj vsaka IX, SX in PX centrala z usmerjanjem pokriva nižji nivo neodvisno od central na istem nivoju.

Družba Telekom v svojem dopisu št. 01/30-213-216 z dne 16.08.2005 navaja, da se argument zvezanosti storitev ne zdi pravilen in da ni jasno kdaj gre za nedopustno in kdaj običajno, naravno, zvezanost storitev.

Agencija ob tem opozarja, da gre za nedopustno vezavo v primeru, ko vezava ene storitve z drugo ali pogojevanje priključitve na več central, ne predstavlja dodatne vrednosti za uporabnika storitve zaključevanja klica v javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji. Agencija namreč meni, da je neutemljena vsaka zvezanost produktov oz. storitev na način, ki omogoča uporabniku nakup posameznega produkta oz. storitve le z nakupom celotnega zvezanega produkta oz. nabora storitev, ki vključuje tudi elemente, ki:

- jih uporabnik ne potrebuje ali
- bi jih na trgu lahko kupil kot samostojno storitev pod ugodnejšimi pogoji.

Ugotovitve o stanju konkurence na upoštevem trgu

Agencija je na podlagi prvega odstavka 21. člena ZEKom ter ob uporabi ostalih določb ZEKom in splošnega akta izvedla analizo upoštevnega trga »Zaključevanje klicev v posamičnih javnih telefonskih omrežjih na fiksni lokaciji (medoperaterski trg)«. Agencija je na podlagi pridobljenih podatkov preučile značilnosti upoštevnega trga in na podlagi analize meril iz četrtega odstavka 19. člena ZEKom ugotovila, da ima družba Telekom pomembno tržno moč na upoštevnelem trgu.

Dejstvo pomembne tržne moči na upoštevnelem trgu družbe Telekom ne izhaja le iz 100% tržnega deleža, ampak na to nakazujejo tudi ostali indikatorji kot so bili pridobljeni na podlagi analize podatkov, ki jih je agencija pridobila na podlagi javnega poziva. Agencija ugotavlja, da tehnično ni alternative, da bi potencialni operater zaključeval klice v omrežju, ki ni njegovo lastno telefonsko omrežje na fiksni lokaciji. Iz tega izhaja, da ima le družba Telekom vstop na trg zaključevanja klicev v njegovem omrežju. Agencija zato ocenjuje, da obstajajo ovire za vstop na upoštevni trg kakor tudi vstopne ovire pri nujenju nacionalnih telefonskih storitev na fiksni lokaciji za končne uporabnike, saj so potrebne znatne investicije, pretežno kot potopljene stroški, ki ob morebitnem izstopu iz trga ne bi bili povrnjeni, zato je vstop ekonomsko upravičen šele ob zadosti visoki stopnji penetracije končnih uporabnikov. Agencija nadalje ugotavlja, da je družba Telekom operater, ki deluje na celotnem ozemlju države in ponuja paleto storitev širokemu krogu končnih uporabnikov, zato dosega tako ugodnosti ekonomije obsega, ki ji omogoča nižanje stroškov kot tudi ugodnosti ekonomije povezanosti, ki ji omogoča porazdelitev stroškov na različne storitve. Iz kazalnikov financiranja izhaja, da ima družba Telekom Slovenije majhen delež dolgov in posledično velik delež kapitala, kar zmanjšuje tveganje pri poslovanju, s tem pa je dostop do finančnih virov ugoden.

Agencija mora pri opravljanju ekonomske analize upoštevati tako obstoječa dejstva, kot tudi relevantne potencialne spremembe na upoštevnelem trgu v bližnji prihodnosti oz. do naslednjih tržnih analiz. Ekonomska analiza pri ugotavljanju stanja na trgu tako upošteva obdobje do naslednjega pregleda stanja na upoštevnelem trgu. Glede na določilo 21. člena ZEKom mora agencija tržne analize opravljati v rednih časovnih intervalih, ki ne smejo biti daljši od enega leta. Agencija na podlagi zgornjih ugotovitev ocenjuje, da v navedenem časovnem okviru ni mogoče pričakovati vstopa novega operaterja na upoštevni trg, bistvenih zmanjšanj ovir za vstop na upoštevni trg, prav tako pa ni pričakovati, da bo potencialni kupec storitve zaključevanja klicev pridobil potrebne izravnalno kupno moč, to je moč, da bi lahko ogrozila tržni položaj družbe Telekom.

Agencija obenem opozarja, da je predmet ekonomske analize podrobnejša opredelitev obravnavanega upoštevnega trga, ugotavljanje stanja na tem upoštevnelem trgu, ter morebitni obstoj pomembne tržne moči določenega operaterja. Pri tem se obstoj operaterja s pomembno tržno močjo ugotavlja zgolj iz ekonomskega vidika. V primeru, da agencija ugotovi, da obstaja operater s pomembno tržno močjo, takšna ekonomska analiza vključuje tudi obveznosti, ki bi bile primerne, da se jih naloži operaterju s pomembno tržno močjo z namenom odpravljanja motenj na trgu oz. izboljšanja razmer na trgu (vzpostavitev učinkovite konkurence).

Agencija je ob upoštevanju vseh gornjih navedb v skladu z 19. členom ZEKom družbo Telekom na upoštevnelem trgu »Zaključevanje klicev v posamičnih javnih telefonskih omrežjih na fiksni lokaciji (medoperaterski trg)« določila za operaterja s pomembno tržno močjo, saj ima položaj enakovreden prevladujočemu položaju, torej tak ekonomski vpliv, da mu omogoča znatno mero samostojnosti nasproti konkurentom, uporabnikom in potrošnikom.

Agencija je v skladu s tem odločila kot izhaja iz prve točke izreka te odločbe.

D. O obveznostih operaterja s pomembno tržno močjo

V primeru, da agencija na podlagi opravljene analize upoštevnega trga ugotovi, da ta trg ni dovolj konkurenčen, v skladu s prvim odstavkom 22. člena ZEKom določi operaterja oz. operaterje s pomembno tržno močjo na upoštevne trgu. Obenem mora agencija, v primeru da izda odločbo kot jo predvideva prvi odstavek 22. člena ZEKom, naložiti operaterju oz. operaterjem s pomembno tržno močjo vsaj eno izmed obveznosti, ki so določene v 23. do 30. členu ZEKom. Izhodišče za ugotovitev primernih obveznosti za regulacijo trga so motnje konkurence, ki so že prisotne na trgu kot tudi potencialne motnje, ki lahko nastopijo v prihodnosti.

Agencija je na podlagi analize pridobljenih podatkov ugotovila, da so prisotne oz. lahko nastopijo naslednje motnje konkurence na upoštevne trgu zaključevanje klicev v posamičnem javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji družbe Telekom:

- visoke cene zaključevanja klicev za druge operaterje v primerjavi s cenami za klice v omrežju, ki delujejo v okviru maloprodajnih storitev t.i. medoperaterska ponudba samemu sebi (self supply)
- ločevanje klicev glede na izvor (mednarodni klici, nacionalni klici), kar otežuje razvoj konkurence, kljub temu, da so stroški za družbo Telekom enaki ne glede na izvor klica
- visoke vstopne ovire, ki se kažejo predvsem v pomanjkanju izravnalne kupne moči, visokih potopljenih stroških v povezavi z nadzorom nad infrastrukturo, ki se je ne da zlahka podvojiti
- postavljanje dodatnih pogojev glede priključitve na več komutacijskih nivojev s strani družbe Telekom v okviru zaključevanja klicev in posledično zvišanje cene opravljene storitve, čeprav niso vedno prisotni razlogi (posebej tehnični) za takšno vezavo storitev

Agencija pri sprejemanju ukrepov odloča tako, da operaterju s pomembno tržno močjo naloži tiste obveznosti, ki so potrebne za doseg ciljev kot so določeni z 120. členom ZEKom. Pri tem gre predvsem za pospeševanje učinkovite konkurence pri zagotavljanju elektronskih komunikacijskih omrežij, elektronskih komunikacijskih storitev, povezanih zmogljivosti storitev, skrb za interese državljanov EU in prispevek k razvoju notranjega trga. Agencija mora pri izbiri obveznosti, ki jih bo naložila operaterju s pomembno tržno močjo, upoštevati načelo sorazmernosti kot to določa drugi odstavek 22. člena ZEKom To pomeni, da lahko agencija naloži operaterju s pomembno tržno močjo zgolj tiste obveznosti, ki so nujno potrebne za doseg ciljev. Pri tem morajo biti naložene dolžnosti oz. obveznosti, ki so naložene operaterju s pomembno tržno močjo v sorazmerju s cilji, kot so določeni z zakonodajo in jih agencija zasleduje pri svojem delovanju v okviru svojih pristojnosti.

Agencija je na podlagi opravljene ekonomske analize ocenila, da je potrebno družbi Telekom naložiti obveznosti iz 23. do 27. člena ZEKom na način in pod pogoji kot je opredeljeno v nadaljevanju. Ob tem agencija opozarja, da gre za komplementarne in ne alternativne obveznosti, saj je le z naložitvijo vseh obveznosti hkrati mogoče preprečiti ugotovljene dejanske in potencialne motnje na upoštevne trgu.

1. obveznost dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe

Agencija lahko z odločbo iz prvega odstavka 26. člena ZEKom naloži operaterju s pomembno tržno močjo obveznost, da ugotodi vsem razumnim zahtevam za operaterski

dostop do in uporabo določenih omrežnih elementov in povezanih zmogljivosti. Pri tem agencija lahko naloži tudi dodatne pogoje, da se zagotovi poštenost, razumnost in pravočasnost izpolnitve obveznosti.

Tako ravna agencija zlasti, kadar oceni, da bi zavrnitev operatorskega dostopa ali nerazumni pogoji, ki bi imeli podoben učinek, ovirali vzpostavitev zadostne konkurenčnosti trga na maloprodajnem nivoju, ali da ne bi bili v interesu končnih uporabnikov. Z naložitvijo navedene obveznosti se želi preprečiti dejanja, ki preprečujejo konkurenco in niso cenovne narave.

Visok tržni delež družbe Telekom na upoštevem trgu ji omogoča, da sprejema odločitve povsem neodvisno od ravnanj ostalih udeležencev na trgu. Družba Telekom je tako v položaju, ko lahko prepreči oz. omeji zaključevanje klicev v svojem javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji. Tak učinek je lahko dosežen tudi s postavitvijo pogojev, ki niso cenovne narave kot npr. zavlacavanje postopka zaključevanja klicev, postavljanje nekonkurenčnih pogojev in podobno.

Agencija je na podlagi analize opazila motnje konkurence na upoštevem trgu predvsem v možnosti izločitve potencialnih konkurentov na maloprodajnih trgih («foreclosure»), kjer je položaj operaterja neposredno odvisen od položaja na medoperaterskem trgu.

Agencija ocenjuje, da mora družba Telekom ugoditi vsem razumnim zahtevam za dostop do svojega javnega telefonskega omrežja na fiksni lokaciji in uporabo določenih omrežnih elementov in povezanih zmogljivosti, ki so nujno potrebni zaradi zaključevanja klicev v tem omrežju. S tem ukrepom agencija zasleduje predvsem cilj, da bi prišlo do vstopa alternativnih operaterjev na maloprodajni trg in s tem povečanja konkurence in posledično kakovostnejše storitve za končne uporabnike.

Agencija je zaradi navedenega družbi Telekom naložila obveznost, da ugotovi vsem razumnim zahtevam za dostop do določenih omrežnih elementov oziroma naprav v okviru svojega javnega telefonskega omrežja na fiksni lokaciji zaradi zaključevanja klicev v tem omrežju kot izhaja iz prve alineje druge točke izreka te odločbe, da zagotovi odprt dostop do tehničnih vmesnikov, protokolov ali drugih pomembnih tehnologij, kjer je to nujno potrebno za zagotavljanje storitev zaključevanja klicev kot izhaja iz druge alineje druge točke izreka te odločbe ter zagotovi operatorski dostop do sistemov za podporo obratovanju ali podobnih sistemov programske opreme za potrebe zaključevanja klicev kot izhaja iz tretje alineje druge točke izreka te odločbe.

Agencija ugotavlja, da pomeni obveznost zagotavljanje odprtega dostopa do tehničnih vmesnikov, protokolov in drugih pomembnih tehnologij dostop do vseh potrebnih infrastrukturnih elementov družbe Telekom, kar omogoča da lahko drugi medomrežno priključeni operater zagotavlja na maloprodajnem trgu vse storitve.

Agencija ob tem ugotavlja, da priključitev na nivoju IX pomeni dejansko klic med SX centralami, saj so le te vezane v obroču in so vse povezane na IX nivo. Torej gre logično za tri nivoje klicev in sicer znotraj nivoja PX, znotraj nivoja SX in med nivoji SX oz. znotraj nivoja IX, slednje pomeni pokritje celotnega ozemlja Republike Slovenije. Končni uporabnik, ki je vezan na PX centralo ali direktno na SX centralo se ne potrebuje priključiti na več central znotraj istega nivoja, da doseže nižjo ceno klica, saj so centrale povezane med seboj in imajo alternativna usmerjanja. Pa tudi na splošno agencija ne vidi razloga, da se tehnično pogojuje priključitev na več central za dosego nižje cene, saj so centrale povezane med

seboj in družbi Telekom predstavljajo višje stroške le klici med nivoji ne glede na število priključnih točk.

Agencija na podlagi navedenega ugotavlja, da družba Telekom ni upravičena do pogojevanja za zaključevanja mednarodnega prometa na nivoju IX iz sledečih razlogov: mednarodna centrala z dodeljeno ISPC kodo postane v primeru posredovanja in zaključevanja klicev centrala medomrežno povezanega operaterja, ki pa mora zagotavljati enako funkcionalnost kot jo ima IX centrala družbe Telekom. Agencija ugotavlja, da v drugih državah omenjenega pogojevanja ni, kar dokazujejo tudi različne cene za določene smeri v posameznih državah. Tarifiranje zagotavlja družba Telekom na nivoju SX za nacionalni promet, ker mora biti cena enaka ne glede na izvor klica lahko to zagotovi tudi za mednarodni promet. Glede zagotavljanja mednarodnega tranzitnega prometa – STP funkcionalnosti in interworkinga med NAT0 oz NAT1 in INAT0 je potrebno zagotoviti enako funkcionalnost kot je med mednarodno centralo IX in ostalimi centralami družbe Telekom, kot tudi med mednarodno centralo medomrežno povezanega operaterja in centralo družbe Telekom.

Agencija je mnenja, da je naložena obveznost nujna zaradi preprečitve potencialnega vertikalnega prenosa pomembne tržne moči iz medoperaterskega trga zaključevanja klicev na maloprodajni trg telefonskih storitev na fiksni lokaciji (v nacionalnem in mednarodnem promet ter za rezidenčne in poslovne uporabnike) in zaradi zagotovitve možnosti vzajemnega delovanja med operaterji in zagotavljanja pravične konkurence.

Družba Telekom se mora v skladu z drugo točko drugega odstavka 26. člena ZEKom v dobri veri pogajati z vsemi operaterji, ki zahtevajo dostop do javnega telefonskega omrežja na fiksni lokaciji. Agencija meni, da je ta obveznost učinkovito in potrebno sredstvo za doseganje in sklepanje kasnejših sporazumov o dostopu do javnega telefonskega omrežja na fiksni lokaciji in zaključevanja klicev v tem omrežju.

Družba Telekom ne sme kot to določa tretja točka drugega odstavka 26. člena ZEKom zavrniti že odobrenega dostopa do zmogljivosti. Agencija meni, da bi bila ta obveznost nujna, ker bi zavrnitev že odobrenega dostopa dejansko pomenila onemogočanje do javnih telefonskih omrežij na fiksni lokaciji in s tem posledično do zaključevanja klicev v tem omrežju. To pa bi operaterju poslabšalo položaj na maloprodajnem trgu, kar pa ne bi bilo v interesu končnih uporabnikov.

Agencija je zaradi vsega navedenega družbi Telekom naložila obveznost, da se v dobro veri pogaja z operaterji, ki zahtevajo dostop do javnega telefonskega omrežja na fiksni lokaciji zaradi zaključevanja klicev v tem omrežju kot izhaja iz četrte alineje druge točke izreka te odločbe in obveznost da ne zavrne že odobrenega dostopa do javnega telefonskega omrežja na fiksni lokaciji zaradi zaključevanja klicev v tem omrežju kot izhaja iz pete alineje druge točke izreka te odločbe.

Agencija ugotavlja, da je naložena obveznost družbi Telekom sorazmerna glede na koristi pri vzpostavljanju učinkovite konkurence na trgu elektronskih komunikacij in da naložene obveznosti ne zahtevajo večjih dodatnih stroškov v infrastrukturo družbe Telekom in da obstoječa kapaciteta infrastrukture omogoča zaključevanje klicev potencialnih operaterjev. Agencija meni, da zaključevanje klicev v javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji družbe Telekom alternativnim operaterjem omogoča, da na območju Republike Slovenije vstopijo na ustrezne maloprodajne trge.

Agencija zaključuje, da so naložene obveznosti nujne, da se zagotovi učinkovita konkurenca na trgu in poveča izbira končnim uporabnikom. Predvsem bi navedeni ukrepi omogočili

potencialnim operaterjem vstop na upoštevni maloprodajni trg, zmanjšanje ovir za vstop in razvoj konkurence na maloprodajnem trgu ter s tem posledično povečali možnost izbire končnih uporabnikov in izboljšanje kakovosti zadevne storitve.

2. obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja

Agencija lahko na podlagi 24. člena ZEKom naloži operaterju s pomembno tržno močjo obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja v zvezi z operaterskim dostopom.

Z naložitvijo obveznosti se zlasti zagotovi, da operater s pomembno tržno močjo uporablja enakovredne pogoje operaterskega dostopa v enakovrednih okoliščinah za druge operaterje, ki zagotavljajo enakovredne storitve, ter zagotavlja drugim operaterjem enako kakovostne storitve in informacije v zvezi z operaterskim dostopom pod enakimi pogoji kot za svoje storitve ali storitve svojih hčerinskih podjetij ali partnerskih podjetij.

Družba Telekom ne sme diskriminirati različnih operaterjev in mora zaradi zagotovitve konkurenčnosti postaviti določiti in uporabljati enake pogoje za vse operaterje. Diskriminatorno obnašanje operaterja s tržnim položajem kot ga ima družba Telekom bi utegnilo postaviti določenega operaterja v privilegiran položaj v razmerju do drugega operaterja.

Sama naložitev obveznosti operaterskega dostopa do javnega telefonskega omrežja na fiksni lokaciji družbe Telekom in zaključevanje klicev v tem omrežju ni dovolj za preprečevanje obstoječih in potencialnih motenj na trgu. Družba Telekom ima namreč ekonomski interes za določena ravnanja kot so: premajhna razlika med maloprodajno in grosistično ceno, zagotovitev storitev v slabši kvaliteti, preprečitev dostopa do določenih nujnih informacij v zvezi z zaključevanjem klicev, zamude pri zagotavljanju informacij, določitev neprimernih pogodbenih pogojev oz. zvezanost storitev. Vse to so ovire za vstop na trg. V skladu s tem morajo biti informacije in storitve, ki jih družba Telekom zagotavlja drugim operaterjem, podane po enakimi pogoji v enakovrednih okoliščinah, kot jih družba Telekom zagotavlja sebi ali drugim, partnerskim, podjetjem.

Agencija ugotavlja, da mora družba Telekom nuditi enake pogoje za vse operaterje, ki so priključeni na njegovo omrežje ne glede na vrsto prometa, ki ga želijo zaključiti v njegovem omrežju in ne bi smela postavljati različnih pogojev za zaključevanje mednarodnega in nacionalnega prometa za operaterje v Republiki Sloveniji, saj gre iz vidika zaključitve prometa za enako vrsto storitve s ponorno številko v omrežju družbe Telekom. Funkcijo mednarodne centrale pa v primeru zaključevanja mednarodnega prometa predstavlja centrala medomrežno povezanega operaterja.

Agencija tudi meni, da mora družba Telekom nuditi ostalim operaterjem enake pogoje kot jih nudi svojim uporabnikom torej zaključevanje klicev znotraj PX, SX in IX nivoja, brez pogojevanja po zakupu dodatnih kapacitet do central na istem nivoju. Družba Telekom zaračuna medomrežno povezanemu operaterju za zaključitev klica znotraj PX nivoja ceno lokalnega tranzita, za zaključitev klica znotraj SX nivoja ceno enojnega tranzita, za zaključitev klica zunaj navedenih območij pa ceno dvojnega tranzita. Ker so centrale na nivoju SX vezane v obroču je mnenje agencije, da je potrebno zagotoviti medomrežno povezanemu operaterju, da preko priključitve v eni dostopni točki, lahko doseže naročnike po celi Sloveniji. V primeru, da se klic zaključi zunaj SX območja, družba Telekom le zaračuna višjo ceno (dvojni tranzit) medomrežno povezanemu operaterju.

Agencija je na podlagi navedenega družbi Telekom naložila obveznost enakega obravnavanja, v okviru katere mora zagotoviti enakovredne pogoje v enakovrednih okoliščinah za vse operaterje, ki zagotavljajo enakovredne storitve kot izhaja iz prve alineje tretje točke izreka te odločbe in obveznost zagotavljanja storitev in informacij drugim operaterjem v zvezi z operatorskim dostopom pod enakimi pogoji in z enako kvaliteto kot za svoje storitve ali storitve partnerskih podjetij kot izhaja iz druge alineje tretje točke izreka te odločbe.

Agencija ob tem ocenjuje, da je obveznost enakega obravnavanja dopolnilni instrument regulacije trga k obveznosti dopustitve operatorskega dostopa.

Agencija ocenjuje, da je naložena obveznost družbi Telekom sorazmerna, saj omogoča in pospešuje vstop novih operaterjev na upoštevni trg z namenom ponujanja maloprodajnih storitev končnim uporabnikom, obenem pa zagotavlja potencialnim operaterjem da bodo deležni enakega obravnavanja in pridobivali enake informacije kot njihovi konkurenti ali povezane družbe Telekom. Interes končnih uporabnikov je, da na trgu deluje več operaterjev in da ponujajo čim širšo paleto produktov in storitev za primerno ceno.

3. obveznost zagotavljanja preglednosti

Agencija lahko na podlagi 23. člena ZEKom naloži operaterju s pomembno tržno močjo, da zagotavlja preglednost glede medomrežnega povezovanja tako, da od njega zahteva razkritje določenih informacij v zvezi medomrežnim povezovanjem, na primer računovodske informacije, tehnične specifikacije, značilnosti omrežja, pogoje izvedbe in uporabe, cene.

Obenem ZEKom v drugem odstavku 23. člena agenciji omogoča, da od operaterja s pomembno tržno močjo, ki mu je naložena tudi obveznost enakega obravnavanja, zahteva, da objavi vzorčno ponudbo.

Agencija ocenjuje, da bi bilo potrebno družbi Telekom skupaj z obveznostjo enakega obravnavanja naložiti tudi obveznost zagotavljanja preglednosti, saj gre pri zaključevanju klicev za tehnično zahtevno storitev. Izvajanje obveznosti enakega obravnavanja je v tem primeru mogoče le s hkratnim transparentnim prikazom vseh informacij in pogojev za zaključevanje klicev. Glede na zahtevnost storitve zaključevanja klicev samo razkritje določenih informacij ne bi bilo dovolj, zato bi bilo potrebno objaviti ustrezne vzorčne ponudbe, ki so po pravni naravi splošni pogoji poslovanja. Ta vzorčna ponudba bi morala biti dovolj razčlenjena, tako da drugim operaterjem, ki želijo določeno storitev v zvezi z zaključevanjem klicev ni treba plačati zmogljivosti, ki niso nujno potrebne za zahtevano storitev. V tej vzorčni ponudbi bi morale biti opisane storitve, ki jih operater s pomembno tržno močjo ponuja v zvezi z zaključevanjem klicev, razčlenjene na komponente v skladu s tržnimi potrebami, ter z njimi povezani pogoji, vključno s cenami.

Agencija obenem ocenjuje, da bi v praksi lahko prišlo do tega, da bi družba Telekom posameznim operaterjem pri pogajanjih ponujala različne pogoje za zaključevanje klicev, v primeru, da agencija ne bi naložila obveznost objave vzorčne ponudbe ter da je potrebno zaradi potrebe po ohranitvi oz. povečanju preglednosti pogojev za medomrežno povezovanje družbi Telekom naložiti obveznost objave vzorčne ponudbe tudi v prihodnosti.

Agencija je na podlagi navedenega družbi Telekom naložila obveznost, da pripravi in objavi usklajeno vzorčno ponudbo za medomrežno povezovanje v roku trideset (30) dni od dokončnosti te odločbe kot izhaja iz prve alineje četrte točke izreka te odločbe.

Agencija ocenjuje, da je objava vzorčne ponudbe sorazmeren ukrep, saj prispeva k transparentnemu delovanju družbe Telekom Slovenije d.d., hkrati pa dopolnjuje naloženo obveznost enakega obravnavanja. Z objavo vzorčne ponudbe se preprečuje nastajanje ovir za vstop na trg. S tem se vzpodbudi vstop na trg novim ponudnikom in zagotovi učinkovito konkurenco pri zagotavljanju elektronskih komunikacijskih omrežij, elektronskih komunikacijskih storitev in povezanih zmogljivosti ter storitev.

Agencija je zaradi vsega navedenega družbi Telekom naložila obveznost priprave vzorčne ponudbe o medomrežnem povezovanju kot izhaja iz prve alineje četrte točke izreka te odločbe.

Agencija meni, da je obveznost sorazmerna, saj zagotavlja tudi v prehodnem obdobju določeno stopnjo preglednosti z namenom vzpostavitve konkurence na trgu. Omogoča namreč jasen pregled nad dosedanjimi pogoji medomrežnega povezovanja in s tem možnost vstopa potencialnih ponudnikov storitev na maloprodajnem trgu.

4. obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva

Agencija lahko na podlagi 27. člena ZEKom operaterju s pomembno tržno močjo naloži obveznosti v zvezi s pokrivanjem stroškov in nadzorom cen, vključno z obveznostmi glede stroškovne naravnosti cen in obveznostmi glede sistemov stroškovnega računovodstva, v povezavi z zagotavljanjem operaterskega dostopa.

Agencija se za naložitev tovrstnih obveznosti odloči v primerih, ko oceni, da bi operater s pomembno tržno močjo zaradi pomanjkanja učinkovite konkurence utegnil obdržati ali previsoke cene ali prenizko razliko med maloprodajnimi in grosističnimi cenami v škodo končnih uporabnikov.

Cene zaključevanja v javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji so previsoke, če lahko operater doseže nerazumno visoke dobičke, brez bojzani po izgubi tržnega deleža. To se lahko zgodi, če so ovire za vstop na trg zelo visoke in če ima operater na trgu monopol oz. prevladujoč položaj na upoštevem trgu.

Agencija ugotavlja, da obstaja na upoštevem trgu »zaključevanje klicev v posamičnih javnih telefonskih omrežjih na fiksni lokaciji (medoperaterski trg)« pomanjkanje konkurence. V takšnih razmerah ima lahko družba Telekom kot operater s pomembno tržno močjo na tem upoštevem trgu ekonomski interes za določena ravnanja kot je potencialno postavljanje prekomernih cen v škodo uporabnikov, ob odsotnosti ustrezne regulacije pa utegne priti do dejanske uresničitve tega interesa.

Agencija je na podlagi pridobljenih podatkov in analize gibanja cen zaključevanja klicev na geografske številke ugotovila tendenco padanja cen zaključevanja klicev v javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji družbe Telekom v opazovanem obdobju. Cene so se prvič znižale dne 01.10.2002, drugič dne 01.08.2003 v skladu z odločbo agencije št. 331-40/2002-6 z dne 7.7.2003 in s sklepom št. 331-40/2002-7 z dne 14.7.2003, medtem ko so z objavo nove vzorčne ponudbe o medomrežnem povezovanju maja 2004 ostale nespremenjene.

Obenem obstaja potencialna nevarnost, da operater, ki ima monopol oz. prevladujoči položaj na trgu postavi prenizko razliko med grosistično ceno zaključevanja klicev in maloprodajno ceno opravljene storitve, kar onemogoča konkurenco. Primer takega obnašanja je, kadar operater postavi maloprodajne cene nižje od grosističnih cen ali postavi maloprodajne cene

na takšen nivo, da je razlika med grosističnimi in maloprodajnimi cenami premajhna, da bi omogočala alternativnemu operaterju kot uporabniku storitev zaključevanja klicev, razumen donos na maloprodajnem trgu.

Grosistična cena družbe Telekom za vstopajočega operaterja predstavlja strošek v vrednosti od 1,8 SIT/min (cena zaključevanja klica za operaterja, ki je priključen na vse komutacijske centre znotraj geografskega območja pripadajočega SX) pa do 5 SIT/min (cena vzpostavitve in zaključevanja klica za operaterja, ki je povezan na en IX komutacijski center). Maloprodajna cena za klice za minuto v omrežju, ki jo nudi družba Telekom končnim kupcem pa je 5,25 SIT/min. Agencija ugotavlja, da se ima operater možnost priključiti na nižjem nivoju, kjer je grosistična cena zaključevanja klicev sicer nižja, vendar pa je pri tem potrebno investirati v telekomunikacijsko opremo, kar predstavlja za vstopajočega visok strošek in potencialno oviro za vstop.

Družba Telekom v svojem dopisu št. 01/30-213-216 z dne 16.08.2005 navaja, da zgolj primerjava grosističnih in maloprodajnih cen ni dovolj za ugotovitev, da so grosistične cene previsoke. Obenem družba Telekom opozarja, da agencija pri izvedbi primerjave storitev ni ustrezno upoštevala dejstva, da gre pri zaračunavanju cen končnim uporabnikom za drugačen sistem zaračunavanja (minutni sistem) kot pri cenah na medoperaterskem trgu (sekundni sistem).

Agencija se z navedbo glede različnega časa trajanja klicev strinja. Družba Telekom je v tabeli prikazala razlike v zaračunanem znesku po minutnem in sekundnem principu zaračunavanja klicev za klic, kjer je upoštevala le čase trajanja 30 sek in 90 sek. Agencija poudarja, da že omenjen primer kaže na to, da je največja razlika pri zaračunavanju klicev pri 30 sek času trajanja klicev potem pa že pri 90 sek strmo pada in se razlika znano zmanjšuje. Agencija zastopa stališče, da je potrebno pri opredelitvi visoke cene zaključevanja klicev kot neposredne ovire za vstop na trg upoštevati vse situacije. Agencija ugotavlja, da je povprečna dolžina klica večja, kot jo v svojem dopisu navaja družba Telekom in je torej razlika tudi ob upoštevanju drugega načina zaračunavanja precej manjša. Agencija na podlagi svojih izračunov ugotavlja, da je grosistična cena še vedno višja od maloprodajne v primeru, da operater ni priključen na vse PX centrale ali vse SX in PSX centrale, kjer pa mu izdaten strošek predstavlja investicija v povezovalno infrastrukturo, ki je po mnenju agencije nepotreben pogoj.

Agencija ugotavlja, da je zelo pomembno, da so tako grosistične kot tudi maloprodajne cene določene na podlagi primerne stroškovne osnove, da so torej stroškovne usmerjene, kar omogoča pokrivanje učinkovitih stroškov in dolgoročno stabilnost poslovanja operaterja in s tem kvaliteto in kontinuiteto opravljanja potrebnih storitev uporabnikom, vzpostavlja oblikovanje cen na primerljivih osnovah in povečuje stopnjo pravne varnosti.

Agencija je tako na podlagi navedenega proučila metodo popolno alociranih stroškov na podlagi računovodstva preteklih stroškov (FAC HCA). Agencija ugotavlja, da ta metoda ne more učinkovito nadomestiti odsotnost konkurence in posledično neprimernih cen. Na eni strani so prekomerno visoke cene lahko rezultat neučinkovitosti na strani operaterja s pomembno tržno močjo, na drugi pa lahko ta metoda (FAC HCA) da napačne spodbude za investiranje, tekoči (»current«) stroški se namreč lahko zelo razlikujejo od preteklih (»historic«) stroškov. Stroški operaterja s pomembno tržno močjo na podlagi njegovega računovodstva po preteklih stroških (HCA) so zaradi navedenega neprimerni in jih agencija za presojo stroškovno naravnanih cen zaključevanja klicev na fiksni lokaciji ne more upoštevati.

V skladu z navedenim agencija meni, da bi bila za presojo stroškovno naravnanih cen zaključevanja klicev v posamičnih javnih omrežjih na fiksni lokaciji, najbolj primerna metoda dolgoročnih prirastnih stroškov in tekočih stroškov (FL-LRIC). Ta metoda, ki je hkrati tudi najpogosteje uporabljena metoda stroškovnega računovodstva, ocenjuje učinkovite stroške na osnovi natančnega/določenega prirasta (»outputa«) na dolgi rok, zato je iz strokovnega vidika to najprimernejša metoda za oblikovanje stroškovno naravnanih cen.

Agencija je pri izbiri metode za oblikovanje stroškovno naravnanih cen poleg strokovnega in teoretičnega vidika upoštevala tudi stanje na področju oblikovanja cen v družbi Telekom. Ob tem je ugotovila, da bi naložitev obveznosti vzpostavitve sistema stroškovnega računovodstva in oblikovanja cen na podlagi FL-LRIC modela družbi Telekom v tem trenutku pomenila preveliko in nesorazmerno breme v primerjavi s cilji, ki jih agencija zasleduje. V skladu s tem in na podlagi ugotovljenega dejanskega stanja je agencija ugotovila, da je mogoče iste cilje doseči z manj obremenjujočim in bolj sorazmernim ukrepom in sicer je družbi Telekom v tej fazi naložila zgolj obveznost stroškovne naravnosti cen, ki temelji na metodi popolno alociranih stroškov (FAC) in tekočih stroških (CCA).

Agencija je zaradi vsega navedenega družbi Telekom naložila obveznost stroškovne naravnosti in oblikovanja cen na podlagi metode popolno alociranih stroškov (FAC) in tekočih stroških (CCA) kot izhaja iz prve alineje pete točke izreka te odločbe in obveznost vzpostavitve sistema stroškovnega računovodstva, ki temelji na metodi popolno alociranih stroškov (FAC) in tekočih stroških (CCA) najkasneje do 01.03.2006 kot izhaja iz druge alineje pete točke izreka te odločbe.

Agencija meni, da je postavljeni rok primeren, tako z vidika zahtevnosti vzpostavitve sistema stroškovnega računovodstva kot je opisan zgoraj kot tudi z računovodskega vidika. Obenem agencija ugotavlja, da je bila družbi Telekom že na podlagi 75. člena ZTel-1 naložena obveznost stroškovne naravnosti cen na podlagi tekočih stroškov in tudi na podlagi stroškov učinkovitega zagotavljanja storitev.

Agencija mora v skladu s šestim odstavkom 27. člena ZEKom zagotoviti, da je v primeru obvezne uporabe sistema stroškovnega računovodstva za podporo cenovnega nadzora javnosti na voljo opis sistema stroškovnega računovodstva, ki prikazuje vsaj glavne kategorije, po katerih so stroški razvrščeni v skupine, in pravila, ki se uporabljajo za razporeditev stroškov. Obenem je določena obveznost, da skladnost s sistemom stroškovnega računovodstva preverja pooblaščen revizor.

Agencija je na podlagi vsega navedenega družbi Telekom naložila obveznost, da objavi na svoji spletni strani najkasneje do 31.05.2006 opis vzpostavljenega sistema stroškovnega računovodstva, ki prikazuje glavne kategorije, po katerih so stroški razvrščeni v skupine in pravila, ki se uporabljajo za razporeditev stroškov skupaj s poročilom revizorja ter o objavi obvesti Agencijo za pošto in elektronske komunikacije Republike Slovenije kot izhaja iz tretje alineje pete točke izreka te odločbe.

Agencija je obenem zaradi vsega navedenega družbi Telekom naložila obveznost, da v skladu z vzpostavljenim sistemom stroškovnega računovodstva oblikuje in objavi cene zaključevanja klicev v svojem javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji in pošlje Agenciji za pošto in elektronske komunikacije Republike Slovenije podrobnejšo kalkulacijo objavljene cene, iz katere bodo razvidni vsi elementi cene, vključno s stroškovno strukturo lastne cene najkasneje do 31.09.2006 kot izhaja iz četrte alineje pete točke izreka te odločbe.

Agencija zaključuje, da so navedene obveznosti, skupaj s postavljenimi roki primerne in sorazmerne. Nadzor nad grosističnimi cenami je namreč nujno potreben, da se alternativnim

operaterjem omogoči dostopnost komunikacijskih storitev na grosističnem trgu po cenah, ki jim bodo omogočale konkurenčnost na maloprodajnih trgih. V primeru stroškovno naravnanih cen bo operater plačeval le zmogljivosti, ki jih potrebuje pri zaključevanju klicev v omrežje družbe Telekom. Obenem agencija ugotavlja, da je pomembno, da je revizija sistema narejena preden se ta začne uporabljati, saj se le tako lahko zagotovi, da je uporabljeni sistem primeren.

Agencija ob vsem navedenem ugotavlja, da je nujno potrebno tudi v prehodnem obdobju do vzpostavitve ustreznega sistema stroškovnega računovodstva in določitve ter objave stroškovno naravnanih cen zagotoviti, da ne bo na upoštevem trgu prišlo do motenj konkurence. V skladu s tem agencija zaključuje, da bi morala družba Telekom do izpolnitve naloženih obveznosti kot so opisane zgoraj v okviru cenovnega nadzora oblikovati razumne cene zaključevanja klicev v svojem javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji in jih agenciji utemeljiti po navedenih osnovah, na podlagi katerih agencija ocenjuje razumnost zadevnih cen.

Družba Telekom v dopisu št. 01/30-213-216 z dne 16.08.2005 navaja, da oblikovanje razumne cene na podlagi testa imputacije ne bi pripeljala do pravih rezultatov pri določanju cene zaključevanja klicev v javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji, ker je v zvezi z zaključevanjem klicev težko primerjati grosistične in maloprodajne storitve, saj imajo povsem različne stroškovne osnove. Obenem družba Telekom navaja, da je naložitev obveznosti določitve razumne cene nesorazmeren ukrep v luči vseh ukrepov, ki jih agencija predvideva v okviru cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva in da bi bil ta ukrep primeren le v okviru naknadnega (ex post) cenovnega nadzora in v primeru povišanja cen s strani družbe Telekom.

Agencija ob tem ugotavlja, da je argument družbe Telekom glede uporabe testa imputacije in nesorazmernosti takega ukrepa, smotrno. V skladu s tem je agencija test imputacije umaknila kot predlog obveznosti.

Agencija zaključuje, da je naložitev obveznosti določitve razumne cene nujno potrebna v luči prehodnega obdobja do vzpostavitve ustreznega sistema stroškovnega računovodstva in oblikovanja stroškovno naravnanih cen na podlagi podatkov iz tega sistema in pravne varnosti za potencialne uporabnike storitve zaključevanja klicev v javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji družbe Telekom. Obenem agencija meni, da določitev razumne cene ne predstavlja ukrepe določitve cene, ki bi bila stroškovno naravna v skladu s sistemom, ki ga mora družba Telekom šele vzpostaviti, ampak pomeni določitev cene na način in pod pogoji, ki bodo agenciji omogočili vpogled v samo strukturo razumne cene in ki bodo omogočili primerjavo s cenami te storitve v primerljivih državah članicah EU.

Agencija bo tako proučila navedene utemeljitve družbe Telekom glede razumnosti cen in ocenjevala razumnost teh cen na osnovi:

- primerjave grosističnih z maloprodajnimi cenami
- strukturiranosti zadevne grosistične cene
- primerjave s cenami zaključevanja klicev v omrežju družbe Telekom in cenami zaključevanja klicev v posamičnih javnih omrežjih na fiksni lokaciji v drugih državah članicah EU kot tudi s povprečjem teh cen (»benchmark« analiza)
- povprečne višine grosističnih cen zaključevanja klicev v EU in v primerljivih posameznih državah članicah EU in
- potenciala za vstop alternativnih operaterjev kot uporabnikov storitev zaključevanja klicev v posamičnih javnih omrežjih na fiksni lokaciji na zadevne maloprodajne trge, ob upoštevanju možnosti doseganja razumnega donosa na teh trgih, glede na razliko

med grosistično ceno storitev zaključevanja klicev in maloprodajno ceno (tržna naravnost).

Agencija meni, da bo le tako lahko nadzorovala oblikovanje grosističnih cen na upoštevem trgu do oblikovanja ustreznega sistema stroškovnega računovodstva. Obveznost oblikovanja razumne cene je po mnenju agencije nujna in sorazmerna. Obveznost je nujna zaradi preprečitve oblikovanja previsokih cen zaključevanja klicev na upoštevem trgu ali premajhne razlike med grosističnimi in maloprodajnimi cenami na upoštevem trgu, ki bi onemogočale vstop alternativnih operaterjev na vertikalno integrirane trge. Obveznost je sorazmerna, saj ne nalaga sistemskih sprememb, temveč zgolj utemeljitve razumnosti grosističnih cen zaključevanja klicev v javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji družbe Telekom na podlagi navedenih meril in izračunov.

Agencija je na podlagi vsega navedenega družbi Telekom naložila obveznost, da od dokončnosti te odločbe in do oblikovanja in objave cen v skladu s četrto alinejo te točke izreka, oblikuje razumne cene za zaključevanje klicev v javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji in da posreduje zahtevane podatke v roku šestdeset (60) dni od dokončnosti te odločbe, kot izhaja iz pete alineje te točke izreka te odločbe.

5. obveznost ločitve računovodskih evidenc

Agencija lahko na podlagi 25. člena ZEKom operaterju s pomembno tržno močjo naloži obveznost, da vodi računovodske evidence za določene dejavnosti ločeno od računovodskih evidenc za ostale dejavnosti.

Agencija naloži to obveznost zaradi nadzorovanja izpolnjevanja obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja ali kjer je to potrebno, zaradi preprečitve neutemeljenega navzkrižnega subvencioniranja.

Agencija ugotavlja, da je vodenje ločenih računovodskih evidenc v nekaterih primerih pogoj za nadzor nad izvajanjem nekaterih drugih obveznosti operaterja s pomembno tržno močjo, kot npr. nadzorovanje izpolnjevanja obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja in nadzorovanje izpolnjevanja obveznosti oziroma preprečitve neutemeljenega navzkrižnega subvencioniranja storitev. Agencija meni, da v primeru da ne bi naložila obveznosti ločitve računovodskih evidenc, sploh ne bi mogla nadzorovati obveznosti enakega obravnavanja (nediskriminacije). Obveznost ločitve računovodskih evidenc je potrebna zaradi nadzora nad cenami za isto storitev, ki jo operater zagotavlja sebi in drugim operaterjem. Le tako lahko agencija nadzoruje, da cene niso določene previsoko in ugotavlja ali družba Telekom sploh izpolnjuje naložene obveznosti iz te odločbe.

Agencija je na podlagi vsega navedenega družbi Telekom naložila obveznost, da začne najkasneje z 01.03.2006 voditi ločene računovodske evidence za dejavnost povezano z zaključevanjem klicev v posamičnem javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji ločeno od računovodskih evidenc za ostale dejavnosti kot izhaja iz prve alineje šeste točke izreka te odločbe.

Agencija ocenjuje, da je naložena obveznost sorazmerna in nujna, saj težav na trgu ni mogoče odpravljati z milejšimi ukrepi, ki bi pripomogli k učinkoviti konkurenci na trgu in podpirali interese državljanov.

Agencija lahko naloži operaterju s pomembno tržno močjo v skladu z drugim odstavkom 25. člena ZEKom obveznost zagotavljanja preglednosti negovih grosističnih cen in internih obračunskih cen. Agencija ocenjuje, da v tej fazi naložitev obveznosti preglednosti internih

obračunskih cen ni nujno potrebna. Obveznosti, ki jih agencija naloži operaterju s pomembno tržno močjo, morajo biti namreč sorazmerne s koristmi, ki so posledica izpolnitve teh obveznosti. Ker obveznost preglednosti internih obračunskih cen pomeni globlje posege v organizacijsko strukturo družbe Telekom je agencija odločila, da bo obveznost preglednosti internih obračunskih cen naložila le v primeru, ko druge naložene obveznosti, kot izhajajo iz te odločbe, ne bi dosegale pričakovanih koristi, kar bo agencija ugotavljala v okviru naslednje tržne analize.

Agencija je na podlagi navedenega naložila družbi Telekom obveznost, da zagotovi preglednost svojih grosističnih cen kot izhaja iz druge alineje šeste točke izreka te odločbe.

V skladu s 117. členom ZEKom izdaja direktor agencije splošne akte ter odloča o posamičnih zadevah iz pristojnosti agencije.

V skladu z 118. členom ZEKom so odločbe agencije v upravnem postopku dokončne, zato zoper to odločbo ni pritožbe.

Ker pri vodenju upravnega postopka niso nastali stroški, je agencija odločila kot izhaja iz sedme točke izreka te odločbe.

Pouk o pravnem sredstvu:

Zoper to odločbo je v skladu s 119. členom ZEKom mogoče sprožiti upravni spor v roku 30 dni od njene vročitve. Upravni spor se sproži s tožbo, ki se vloži pri Upravnem sodišču Republike Slovenije v Ljubljani. O sporu odloča Upravno sodišče Republike Slovenije na sedežu v Ljubljani. Tožbo se lahko pošlje priporočeno po pošti ali da ustno na zapisnik pri sodišču. Tožba se vloži v treh izvodih, priložiti pa je treba to odločbo v izvirniku ali overjenem prepisu.

Ta odločba je na podlagi 22. člena Zakona o upravnih taksah (Uradni list RS, št. 40/04 – uradno prečiščeno besedilo) takse prosta.

Postopek vodil/a:

Odgovorna oseba:

Tomaž Simonič
v. d. direktorja